

Evren ERSOY

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI ANNE
BABA TUTUMLARI İLE BENLİK SAYGISI VE DEPRESYON
DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**

**Hazırlayan
Evren ERSOY**

Ocak 2013

**Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Ocak
2013**

Evren ERSOY

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI ANNE
BABA TUTUMLARI İLE BENLİK SAYGISI VE DEPRESYON
DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ FATİH İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**

**Hazırlayan
Evren ERSOY**

Ocak 2013

**Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Ocak
2013**

ONAYLAMA SAYFASI

Enstitüsü : **Sosyal Bilimler**
Anabilim Dalı : **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık**
Tez Konusu : **Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin incelenmesi. (İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği)**
Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR**
Tez Tarihi : **Ocak 2013**

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Klavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU
Anabilim Dalı Başkanı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı 51181118 numaralı öğrencisi Evren ERSOY tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Hasan UĞUR

Yrd. Doç. Dr. Celal GÜLŞEN

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Klavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet KARAKUYU

Müdür

ÖNSÖZ

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Bu araştırmaya bir çok insan katkıda bulunmuştur. Öncelikle yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden çok şey öğrendiğim, araştırmanın başından sonuna kadar her aşamada desteğini daima yanımda hissettiğim, beni daima motive eden, cesaretlendiren değerli tez danışmanım sayın Yrd.Doç. Dr. Hasan UğUR hocama tüm içtenliğimle teşekkür ederim. Ayrıca Fatih Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programındaki tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Anketlerin uygulanmasında gerekli desteği veren okul müdürlerine ve değerli meslektaşlarım psikolojik danışmanlara teşekkür ederim. Çalışmam boyunca beni her zaman destekleyen ve cesaretlendiren değerli meslektaşım ve arkadaşım Osman HATUN'a ayrıca teşekkür ederim.

Destek ve güveniyle her zaman yanımda olan değerli ablam Fatma ÖZBEKLER'e ve yeğerlerim İbrahim, Melih ve Selim'e teşekkür ederim.

Son olarak da sevgili eşim Asiye ERSOY'a ve oğlum Enes Celil'e yüksek lisans eğitimim boyunca göstermiş oldukları sabır ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Evren ERSOY

Ocak 2013

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	ix
ABSTRACT	1
ÖZET.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	5
1.1.Problem	5
1.2. Problem Cümlesi.....	9
1.3. Alt Problemler	10
1.4. Önem	10
1.5. Varsayımlar	12
1.6. Sınırlılıklar	12
1.7. Tanımlar	12
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE.....	14
2.1. Tutum Kavramı	14
2.1.1. Tutumun Tanımı	14
2.1.2.Tutumun Önemi ve Etkisi	14
2.1.3.Tutumun Öğeleri ve Özellikleri	15
2.1.4.Tutumların Oluşumu	16
2.1.5. Tutum-Davranış İlişkisi	16

2.1.6. Yaygın Anne-Baba Tutumları.....	17
2.1.6.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	19
2.1.6.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu	20
2.1.6.3. Koruyucu Anne-Baba Tutumu.....	21
2.2. Benlik Kavramı	22
2.2.1. Benlik Tanımı	24
2.2.2. Benlik Saygısı	25
2.2.3. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler	27
2.2.4. Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....	28
2.3. Depresyon Kavramı	30
2.3.1. Depresyon Tanımı.....	30
2.3.2. Depresyon Belirtileri ve Teşhisi	31
2.3.3. Depresyon ve Tedavisi.....	32
2.3.4. Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki	32
2.3.5. Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Evren ve Örneklem	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	37
3.3.2. Algılanan Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABT).....	38
3.3.3. Benlik Saygısı Ölçeği.....	38
3.3.4. Depresyon Ölçeği.....	39

3.4. Verilerin Toplanması	40
3.5. Verilerin Analizi.....	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	42
4.1 Grubun Genel Yapısına İlişkin Bulgular.....	42
4.2. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular.....	45
4.2.1. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular.....	45
4.2.2. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısına İlişkin Bulgular.....	46
4.2.3. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular	47
4.2.4. Benlik Saygısı İle Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular	48
4.2.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular	48
4.2.6. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	49
4.2.7. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	52
4.2.8. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	54
4.2.9. Algılanan Gelir Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	56
4.2.10. Ebeveynin Hayatta Olup Olmamasına Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	57
4.2.11. Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	58

BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	59
5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	59
5.2. Öneriler	65
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	65
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	66
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	76
EK-1	77
EK-2	77
EK-3	80
EK-4	82
EK-5	83
EK-6	87

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Araştırma Örnekleminin Okullara Göre Dağılımı	37
Çizelge 2. Anne-Baba Tutumlarının Alt Boyutları, Soru Sayısı ve Soru Numaraları	38
Çizelge 3. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	42
Çizelge 4. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	42
Çizelge 5. Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	43
Çizelge 6. Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	43
Çizelge 7. Algılanan Gelir Düzey Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	43
Çizelge 8. Anne ve Babanın Hayatta Olup Olmaması Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	44
Çizelge 9. Anne-Babanın Medeni Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	44
Çizelge 10. Öğrencilerin Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	45
Çizelge 11. Anne-Baba Tutum Ölçeği Puanları İle Benlik Saygısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler	46
Çizelge 12. Anne-baba Tutum Ölçeği Puanları ile Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	47
Çizelge 13. Benlik Saygısı ölçeği Puanları ile Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler	48
Çizelge 14. Anne-Baba Tutumlarının Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları.....	48

Çizelge 15. Anne-Baba Tutumlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	49
Çizelge 15.1. Demokratik Tutum Boyutunun Annenin Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	50
Çizelge 15.2. Koruyucu İstekçi Tutum Boyutunun Annenin Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları	51
Çizelge 16. Anne-Baba Tutumlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	52
Çizelge 16.1. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Demokratik Tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	53
Çizelge 16.2. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Koruyucu-İstekçi tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	53
Çizelge 16.3. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Otoriter Tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	54
Çizelge 17. Anne Baba Tutumlarının Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	54
Çizelge 17.1. Koruyucu-İstekçi Tutum Boyutunun Kardeş Sayısına Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	55

Çizelge 18. Anne-baba tutumlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	56
Çizelge 19. Anne-Baba Tutumlarının Ebeveynin Hayatta Olup Olmamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	57
Çizelge 20. Anne-Baba Tutumlarının Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları.....	58

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF PARENTAL STYLE WITH SELF-ESTEEM AND DEPRESSION LEVEL OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Evren ERSOY

Master Thesis, Guidance and Psychological Counseling Graduate Program

Supervisor: Yar.Doç. Dr. Hasan UĞUR

December 2012, 98 pages

The study on the relationship between parenting style and self-esteem and depression level on secondary school students.

In this research, it is investigated whether there is a relationship between self-esteem and depression. In the research based on scanning model, it is used that parents' attitude scale developed by Kuzgun (1972) and revised by Kuzgun and Eldeleklioğlu (1993) to determine parents' attitudes according to secondary school students, self-esteem scale adapted to Turkish by Çuhadaroğlu (1985) to determine self-esteem of students, depression scale for childrens adapted to Turkish by Öy (1991) to determine depression level of students, and personal information form prepared by researcher to collect data about independent variables.

The domain of research is secondary school students studying in İstanbul Fatih in the academic year 2012-2013. The sample of research is 526 student.

In research, to analyze the data, independent sample t-test and ANOVA is used for parametric distribution. in cases which Anova analysis is significant, if analysis is homogeneous, Scheffe test is used; otherwise Tamhane's T2- test is used. Furthermore, Kruskal Wallis H-test and Mann Whitney-U test are used for non parametric distribution.

According to the findings of the study, it is seemed that students perceive parenting style as democratic, self esteem of students is high and depression level of students is low. Self- esteem of student is stronger as the democratic attitude of parents increases. However, if overprotective, requester and authoritative attitude is increases, self esteem is weak.

Also, depression level of students decreases as the democratic attitude of parents increases. However, if preservative, requester and authoritative attitude is increases, depression level of student increases.

According to the findings of the study, Self- esteem of student is stronger as depression level of student decreases.

It is seemed that the dimension of democratic attitude of parents which is sub-

dimension of parents' attitudes does not change significantly with respect to sex, number of siblings and the level of income. Whereas the dimension of democratic attitude change significantly with respect to the education level of parents, whether or not parents are alive and parents' marital status.

It is seemed that the dimension of overprotective-requester attitude of parents which is sub- dimension of parents' attitudes does not change significantly with respect to sex, whether or not parents are alive, parents' marital status and the level of income. Whereas the dimension of overprotective-requester change significantly with respect to the education level of parents and number of siblings.

It is seemed that the dimension of authoritative attitude of parents which is sub- dimension of parents' attitudes does not change significantly with respect to the education level of mother, number of siblings, the level of income, whether or not parents are alive and parents' marital status.. Whereas the dimension of authoritative attitude change significantly with respect to the education level of father and sex.

Keywords: attitudes of parents, self esteem, depression

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI ANNE-BABA TUTUMLARI İLE BENLİK SAYGISI VE DEPRESYON DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Evren ERSOY

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı

Danışman: Yar.Doç. Dr. Hasan UĞUR

Aralık 2012, 98 sayfa

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Tarama modeline göre yapılan araştırmada, öğrencilerin algılanan anne-baba tutumlarını belirleyebilmek için Kuzgun (1972) tarafından geliştirilip daha sonra Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilen Anne-Baba Tutum Ölçeği, öğrencilerin benlik saygısını belirleyebilmek için Çuhadaroğlu (1985) tarafından Türkçeye uyarlanan Benlik Saygısı Ölçeği, öğrencilerin depresyon düzeyini belirleyebilmek için Öy (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ve bağımsız değişkenlerle ilgili veri toplamak için de Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni 2012–2013 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Fatih ilçesindeki devlet ortaokullarında okuyan öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemini ise 526 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada verileri analiz etmek için parametrik dağılımlarda bağımsız gruplar t testi (independent sample t test) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış, ANOVA analizlerinin anlamlı çıktığı durumlarda homojen varyanslarda Scheffe testi, analizlerinin homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. Ayrıca non-parametrik dağılımlarda Kruskal Wallis H testi ve Mann Whitney-U testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre öğrenciler, anne-babalarının tutumlarını daha çok demokratik olarak algılamaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin benlik saygılarının yüksek olduğu ve depresyon düzeylerinin düşük çıktığı görülmüştür.

Anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum arttıkça öğrencinin benlik saygısı artmakta, ancak koruyucu-istekçi ve otoriter tutum arttığında ise öğrencinin benlik saygısı azalmaktadır.

Anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum arttıkça öğrencinin depresyon düzeyi azalmakta, ancak koruyucu-istekçi ve otoriter tutum arttığında ise öğrencinin depresyon düzeyi artmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre Öğrencinin benlik saygısı arttıkça depresyon düzeyi azalmaktadır.

Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum boyutunun cinsiyet, kardeş sayısı ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; buna karşılık anne ve baba eğitim düzeyi, ebeveynin hayatta olup olmaması ve ebeveynin medeni durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi boyutunun cinsiyet, gelir düzeyi, ebeveynin hayatta olup olmaması ve ebeveynin medeni durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; buna karşılık anne ve baba eğitim düzeyi ve kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan otoriter boyutunun anne eğitim düzeyi, kardeş sayısı, gelir düzeyi, ebeveynin hayatta olup olmaması ve ebeveynin medeni durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; buna karşılık cinsiyet ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Anne-Baba Tutumları, Benlik Saygısı, Depresyon

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1.Problem

Toplumun değerlerini kuşaktan kuşağa aktarmakta, çocuğu sosyalleştirmekte ve çocuklara sosyal rolleri öğretmekte en önemli, en etkili ve belki de tek sosyal kurum ailedir (Tan, 1995; s.85).

Aile, yaşayan sosyal bir sistem olarak ifade edilir. Aile fonksiyonlarını ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için bir araya gelmiş, birbirleriyle yakından ilişkili ve birbirlerine bağlı bireylerden kurulmuş olan küçük bir birimdir. Birbirleriyle ilişkileri o kadar güçlü bağlarla bağlıdır ki birimin herhangi bir parçasındaki küçük bir değişiklik tüm sistemi derinden etkiler (Kılıçaslan, 2001; s.21). İnsan varlığının özünü, ailesinden alır. Bu özü, ailesinden gelen değerlerle geliştirir, biçimlendirir ve yapılandırır (Altınköprü, 2005; s.68).

Aile (anne-baba) aracılığıyla toplumsal kültür daha çok yeni nesillere aktarılmaktadır. Bundan dolayı anne-baba tutumları ve bunun çocuk ve gençlere etkisini ayrıca incelemek gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 2002; s.110). Bu konuda bilgi eksikliğinin yerini kulaktan dolma kalıplaşmış tutumlar doldurmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1999; s.131).

Anne ve babalar çocuklarını eğitirken, ilk önce gelişim dönemlerini iyi bilmelidir. Ayrıca çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemini tanımalıdırlar. Yani anne-babalar, çocuklarını tanıyarak işe başlamalıdırlar (Yavuzer, 2003; s.129). Anne-babanın ergenin ahlaki ve kişilik gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, aralarındaki çatışmayı azaltacaktır (Kulaksızoğlu, 2002; s.98).

Çocuğun ilk sosyal çevresi aile ortamında oluşmaktadır. İnsanlar arası ilişkiler ve kavramlar ailenin etkisi altında gelişmektedir. “Ailenin gerek çocuğun

eğitimine, gerekse duygusal ve sosyal gelişimine olan katkısı, farklı aile üyeleriyle çocuk arasındaki ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Bu ilişkiler başta aile üyelerinin çocuklarına karşı takındıkları tavır ve davranış biçimleri olmak üzere, ailedeki tüm yaşam biçiminin etkisi altındadır. Aynı zamanda anne-babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler. Aile, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınılan tavır, bu ilk yaşantıların örölmesinde büyük önem taşır. Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve sosyal gelişimini etkileyecektir” (Yavuzer, 1993; s.135). Çocuğun aile ortamının nitelikli olması, çocuğun dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması ile yakından ilişkilidir. Doğduğu andan itibaren çocuğun anne babasıyla kurduğu ilişkinin güvene dayanması, onun daha sonraki yıllarda dış dünya ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005; s.67).

Yavuzer (2003; s.129) Anne ve babanın çocuklarına, ‘uygun olan davranışı’ öğretebilmeleri, ya da neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretebilmeleri için, gerek kendi aralarındaki tutumlarında, gerekse çocuklarına yönelttikleri davranışlarında dengeli, tutarlı ve kararlı olmaları gerektiğini ifade etmektedir.

Anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri tutum ve davranışlarıyla çocuğun davranışlarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda bu tutum ve davranışlarıyla çocuklar için bir örnek model olmaktadırlar. (Eripek, 1982; s.44). Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, çocuğun sosyalleşmesini etkileyen önemli bir değişkendir. Anne-babanın demokratik ve eşitlikçi davranması, baskıcı ve otoriter olması veya aşırı koruyucu davranması çocukların farklı sosyal tavırlar geliştirmelerine neden olur. Demokratik ve eşitlikçi bir ortamda yetişen çocuklar kendilerine güvenleri ve çevresiyle iletişimleri iyi olmaktadır (Kulaksızıoğlu, 2002; s.83-84).

Anne-baba tarafından çocuğa karşı gösterilen sevgi, dengeli bakım ve beslenme, çocuğun temel güven duygusunu pekiştirir. Özellikle ergenlik döneminde çocuğun anne ve baba ile ilişkilerinde sıcak ve hoş izlenimler varsa, çocuk başkalarına karşı da benzer biçimde davranacaktır (Kulaksızıoğlu, 2002; s.83). Bazen de aile, çocuğa destek ve ilgi göstermede çok ileri gidip çocuğun her istediğini

hemen yapma, o üzülmesin diye çırpınma, aç kalmasın diye zorla yemek yedirme, ihtiyacı yokken bile yardım etme vb. gibi davranışlar sergilemesi çocuğun sorumsuz yetişmesine ve sosyal uyumsuzluk yaşamalarına neden olur. Çünkü, böyle ailelerde çocuk, yeteneklerinin farkına varamaz, dolayısıyla kendini yaramaz hissettiği için de özgüveni ve benlik saygısı düşüktür (Özkan, 2006; s.70).

Anne-babaları tarafından sıklıkla cezalandırılan ve şiddet gören çocukların, kendi çocuklarına da aynı şekilde davrandıkları bilinmektedir. (Baltaş, 2003; s.195).

Ergenlik döneminde gençlerin yönlendirilmesi önceki döneme göre daha güç olmaktadır. Ergen, bu dönemde anne-babanın beklentilerini ve isteklerini de sorgulamaya başlamıştır (Aydın, 1997; s.167). Çünkü ergen, çocuklukta öğrenmiş olduğu kurallarla, yetişkinin geliştirmesi gereken değer yargıları arasında bocalar (Geçtan, 2000b; s.105).

“Ergenlik dönemindeki genç, tutum ve davranışlarını örnek alacağı, kendisini onlarla özdeşleştireceği uygun bireylere ihtiyaç duyar. Modelin kişiliği sosyal gelişme açısından önemlidir. Bu ergen için en etkili örnekler kendi anne ve babasıdır. Erkek çocuğun babayla, kız çocuğun anne ile özdeşlik kurabilmesi gerekir. Anne ve babanın ev içi rollerindeki aksaklıklar ergenin uygun olmayan modelleri gözlemelerine yol açar, bu da ergenin gelişiminde aksamalara neden olabilir (Kulaksızoğlu, 2002; s.98). Ergen, karamsarlık, huzursuzluk ve iç sıkıntısı gibi hoşaga gitmeyen duygulardan bunalır. Kendisine güven verecek ve bu duygusal durumların yaşa bağlı, bu çağa has ve geçici olduğunu anlatacak bir anne-babaya ihtiyacı vardır. ‘anlaşılmamak’ bu yaş gencinin en belirgin sorunlarındanıdır. Anne ve babanın, gencin söylediklerini onu eleştirmeden, küçümsemekten ve yargılamadan dinlemesi ve böylelikle kendisini anlatmasına fırsat tanınması, genci rahatlatacaktır” (Kulaksızoğlu, 2002; s.79).

Sağlıklı koşullarda, anne-baba çocuğa sevgi gösterir, kendine güven kazanabilmesi için onu destekler. Çocuğa ne çok az nede çok fazla yardımda bulunur. Böyle bir anne- babanın sağladığı disiplin ve eğitimin olumlu etkileri vardır (Geçtan, 2000a; s.135). İdeal ana babayı belirlemek zor olmakla beraber, başarılı ana babalar çocuğun ihtiyaçlarını sezen, onlara uygun yanıtlar veren, aşırı hoşgörülü veya katı olmayıp, çocuğa karşı esnek bir yaklaşım içinde olan, davranışlarında

tutarlılık olan, çocuğun dediklerine karşı çıkmadan önce her zaman çocuğu sonuna kadar dinleyen anne babalardır. (Yavuzer, 2003; s.130).

Bir toplumdaki gençler hemen hemen aynı sorunlarla karşılaşılır, ancak çözüm biçimleri biraz farklıdır. Buna göre de ergenlik dönemi fırtınalı ve zorlu olabilir. Ergenlikteki en önemli değişim ‘kimlik krizi’ veya ‘kimlik karışıklığı’ olarak adlandırılan değişimdir (Kulaksızoğlu, 2002; s.32).

Kağıtçıbaşı (2010; s.220) genel olarak kabul edilen görüşün, ergenliğin anne babadan bağımsız hale geldiği ve referans grubunun anne babadan arkadaşlara kaydığı dönem olduğunu ifade etmektedir.

Çocuk yetiştirme yöntemleriyle, çocuğun davranış arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırmalardan birbirleriyle uyuşmayan sonuçlar alınmış olsa da bu araştırmaların ortak sonucu, anne-babanın temel davranışının özel yetiştirme yöntemlerinden daha önemli olduğudur. Çocuk yetiştirme yöntemlerinde anne-babanın temel tavrı, özel yetiştirme yöntemlerinin her türüsünden daha önemli ve belirleyici bir rol oynamaktadır. Anne babanın temel tavrının en önemli yönü ise çocukları ile kurdukları duygusal ilişki ve çocuğu kabullenme biçimi ve düzeyidir (Baltaş, 2003; s.181).

Yavuzer’e (2003; s.126) göre “ebeveynin davranışlarıyla, çocukların davranışları arasındaki ilişki, baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü anne-babalar, çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişmeye yol açmaktadırlar. Bu anne babalar engelleyici davranmamaktadır. Çocuklarına makul sınırlar içinde özgürlük tanımaktadırlar. Bunlar çocuğun kaygı ve engelleme olmadan çevresini keşfetmesini, kişilerarası ilişkilerde yetkinliğe erişmesini sağlar. Genellikle, sevgi, benlik saygısı, kendini uyarlayabilme, yetkinlik, içselleştirilmiş bir denetime yol açmaktadır.”

Anne-baba tutumları çocuğun kişiliğini şekillendirmede, çocuğu iyiye veya kötüye götürmede önemli bir etkindir. Anne-babalar en fazla çocuklarıyla onlara karşı olan davranışları açısından ilgilidirler. Anne-babanın olumlu davranışı çocukta sağlam bir kişilik oluştururken; olumsuz, yıkıcı, sert, davranışları çocukta bozuk bir kişilik oluşturur. Örneğin, hoşgörülü ve demokratik evlerde bulunan çocuklar arkadaş ilişkilerinde daha girişken, daha etkin, daha yaratıcı fikirler ileri sürebilen,

rahatça kendini ifade edebilen çocuklardır. Buna karşılık sert bir denetim altında, değişken eğitim yöntemleriyle büyütülen çocuklarda, karsı çıkma, saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirme durumu ortaya çıkabilmekte, kendilerini ifade etmekte zorluk çekmektedirler (Yavuzer,1990).

“Çocuğun benlik saygısını; çocuğun anne-babası ile arasındaki ilişkiler, çocuğun içinde doğup büyüdüğü aile ortamı, anne ve babaların kendi aralarındaki ilişkiler, çocuğun ebeveynin beklentilerine uygun bir çocuk olup olmaması, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve karakteristik özellikleri, ailenin sosyoekonomik durumu ve kültürel özellikler gibi pek çok etken belirler” (Uzuner, 2003; s.45-46).

Aile içi iletişimle depresyon arasında kuvvetli bir bağ vardır (Hovey, 2000). Örneğin, çocukluklarında anne-babaları tarafından kabul görmeden yetiştirilen çocuklar, güvensizlik ve yalnızlık duygusuyla büyümektedirler. Çocukların sevmeye ve değer vermeye ihtiyacı vardır. Bunun yanında eleştirilmek ve reddedilmek korkusu çocuklarda alınganlığa, umutsuzluğa ve depresyona yol açmaktadır. Böylece çocuk ileriki dönemlerinde de kişiler ile iletişime dayalı olarak yaşadıkları sorunlar bağlamında kolaylıkla incinen ve depresyon yaşayan bireyler olarak hayatlarını sürdürmektedirler. (Erözkan, 2009)

Zayıf anne-baba desteği Depresyon için risk etkenleri arasındadır. Anne-babanın psikopatolojisi ve aile içinde kavga olması, depresyon tedavisini olumsuz yönde etkilemektedir. (Parker ve Roy, 2001).

Ergenlik döneminde benlik saygısının önemli ilişki gösterdiği bir başka nokta psikopatolojik durumlardır. Düşük benlik saygısı sadece rahatsız edici bir durum olarak kalmaz, anksiyeteden psikoza kadar değişik patolojik durumların ortaya çıkmasında da önemli rol oynar. Kimlik duygusu sağlıklı bir şekilde gelişmezse kimlik kargaşası ve daha sonra da bunun yol açacağı asabiyet veya psikotik durumlar gibi psikopatolojiler ortaya çıkabilir (Çuhadaroğlu, 1986).

1.2. Problem Cümlesi

İstanbul ili Fatih ilçesindeki ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları (demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum) ile benlik saygısı ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Alt Problemler

1. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları (demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum) ile benlik saygısı ve depresyon düzeylerinin derecesi nedir?
2. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları (demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum) ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları (demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum) ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Öğrencilerin, benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutlarının (demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum, otoriter tutum);
 - a) Cinsiyet,
 - b) Annenin eğitim düzeyi ,
 - c) Babanın eğitim düzeyi,
 - d) Kardeş sayısı,
 - e) Ailelerinin ekonomik durumunu nasıl algıladıkları,
 - f) Anne ve babasının hayatta olup olmaması,
 - g) Anne ve babasının medeni durumudeğişkenlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Önem

Bu araştırmada, çocuklukla yetişkinlik arası geçiş evresi olan erinlik dönemindeki anne-baba tutumlarının öğrencinin kişilik gelişimine etkisi ve anne-

baba tutumlarının bu dönemdeki bireyin ruh sağlığını nasıl etkilediği incelenmiştir. Ergenlik döneminin başı olan erinlik dönemi, ailenin etkisinin fazla olmasına rağmen bireyin dış dünyaya ilgisinin artmaya başladığı ve değerlendirme kriterleri arasına dış dünyanın da girdiği bir evredir. Sonraki dönem olan ergenlik dönemi ise bireyin çevreden etkilenmeye başladığı ve aileden etkilenmenin ikinci planda kaldığı evredir. Bundan dolayı geçiş evresi olan erinlik döneminde iyi bir iletişim kurulamadığı zaman zaten bocalama evresi olan erinlik döneminde birey bocalayıp hem kimlik karmaşası yaşayacak hem de depresyona girme ihtimali yükselecektir. Bundan dolayı anne-babanın tutumu bireyin hem kimlik kazanımına etkisi, hem de bireyin içinde bulunduğu evre dikkate alındığında depresyona girme ihtimalinin yüksekliğinden dolayı ayrı bir önem arz etmektedir. Anne-baba tutumlarının çocuğun geçiş dönemindeki etkisini, ergenin benlik saygısı gelişimi ve depresyona girme ihtimalini göz önüne alarak günün şartlarına göre incelemek gerekmektedir.

Günümüzde bir çocuk dünyaya getirmek; pek çok sorumluluğu da beraberinde getiriyor. Özellikle “değişim”in ivme kazandığı, ailenin çocuk yetiştirme konusundaki endişelerini artırdığı günümüzde. (Ekşi, 2010; s.207)

Yapılan araştırmalar, bireylerin her yönden gelişimlerinde aile yaşantılarının ve çevre koşullarının çok önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yüzden sağlıklı aile yaşantıları ve zengin uyarıcı çevre içinde yetişen bireylerin her yönden daha sağlıklı geliştikleri, buna karşın sorunlu aile yaşantısı ve çevrelerde yetişen bireylerin de gelişimlerinde bazı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Birey, yaşama hazırlanma aşamasında ilk eğitimini ailede almakta ve daha sonra örgün ve yaygın eğitim kurumları aracılığı ile bu eğitimini sürdürmektedir. Bu nedenle aile içindeki alınan eğitim, daha ileriki yaşam sürecinde alınan eğitimi ve dolayısıyla bireylerin hayata hazırlanmasını önemli ölçüde etkilemektedir. (Akın, 2009; s.6).

Bu araştırmayla; anne-babaların demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum sergiledikleri durumlarda öğrencilerin benlik saygısı ve depresyon düzeyleri arasında nasıl bir farklılık olduğu anne-baba tarafından fark edilebilecektir. Ayrıca okullardaki öğretmen, idareci ve özellikle rehber öğretmenler tarafından ailelere, çocuklara yaklaşım konularında bilgi verilirken ve yaklaşımın çocuk üzerindeki etkisi anlatılırken bu çalışmanın önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Örneklem, evreni temsil etmektedir.
2. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Kişisel Bilgi Formu”, “Algılanan Anne-Baba Tutum Ölçeği”, “Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Depresyon Ölçeği”ni öğrencilerin samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Fatih ilçesindeki devlet okullarında okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Anne-Baba Tutum Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği, Depresyon Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu’ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aile: “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2012).

Tutum: “Bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir olaya karşı deneyim ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir” (Baysal, 1981; s.1-2).

Anne-Baba Tutumları: “Anne ve babaların, çocuğun gerek sosyal, gerek psikolojik, gerekse kişilik gelişimlerini etkileyecek yönde belirli bir birey, nesne ya da ortama olumlu veya olumsuz şekilde tepkide bulunma eğilimidir” (Yavuzer, 2003; s.141).

Benlik Saygısı: “Kişinin kendini değerlendirme sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur” (Yörükoğlu, 1987; s.93).

Depresyon: Üzüntü ile bağlantılı, uyku ve iştah değişiklikleri, haz verici etkilere karşı ilgi kaybı, psikomotor değişiklikler, dikkati toplayamama, yorgunluk, ümitsizlik ve çaresizlik duyguları ve intihar düşünceleri ile birlikte işlevsel bozukluğun olduğu bir duygu durum bozukluğu dönemidir (DSM-IV, 1995).

Erinlik: “Ergenliğin ilk dönemi olarak adlandırılır ve cinsiyet yeteneklerinin kazanıldığı dönemdir. Çocukluk döneminin sonunda meydana gelen, hızlı büyüme ve gelişmenin olduğu kız ve erkek cinsel özelliklerinin belirlediği iki-üç yıllık dönemi kapsamaktadır. Kızlar erkeklerden bir iki yıl önce erinliğe girmekte, büyüme ve cinsel olgunlaşmalarını bir iki yıl erken tamamlamaktadır. Her çocuğun erinliğe giriş yaşında farklılık olabilmektedir. Ortalama olarak kızlarda 11-13 yaş, erkeklerde 13-14 yaş olarak saptanmıştır” (Yavuzer, 2005; s.20).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tutum Kavramı

Bu bölümde; tutumun tanımı, tutumun önemi ve etkisi, tutumun öğeleri ve özellikleri, tutumların oluşumu, tutum-davranış ilişkisi ve yaygın anne-baba tutumlarına yer verilmiştir.

2.1.1. Tutumun Tanımı

Tutum, bireye atfedilen bir eğilimdir. Bu eğilimin asgari şartı ise zihinsel değerlendirmedir. Fakat zaman içinde kişilerin geliştirdikleri tutumların çoğunda duygusal ve davranışsal öğeler de bulunur. Yani, tutumun gözlenen davranışlardan yola çıkarak kişiye atfedilen bir eğilim olduğu bilinmektedir. Bu yüzden çocuğu incelerken tutum ara değişken olarak kullanılabilir (Kağıtçıbaşı, 1999; s.102-106).

Cüceloğlu'na (1996) göre tutum, oldukça organize olmuş uzun süreli düşünce, duygu ve davranış eğilimidir.

2.1.2. Tutumun Önemi ve Etkisi

Tutum insanlar için her zaman önemli olmuştur. Tutum insanların çevrelerine uymasında yol gösterici ve sosyal uyumlarını kolaylaştırıcı bir rol oynamıştır. aynı zamanda tutumun davranışı yönlendirici bir güce sahip olduğu düşünülmüştür (Tufan ve Güdek, 2008).

Anne-babanın çocuk üzerindeki etkisi anne karnındayken başladığı bilinmektedir. Doğuma karşı ailenin isteksiz olması, ortaya çıkan duygusal tepki yoğunluğu, ruhsal ve fiziksel yorgunluk, ümitsizlik, korku gibi duygular ve aşırı heyecanlar bebeği anne karnındayken bile etkiler. Bu durumların uzun süreli olması, bebeğin doğduktan sonraki hayatını da etkiler (Ekşi,1990).

2.1.3. Tutumun Öğeleri ve Özellikleri

Her tutumun bir gücü vardır. Bir tutumun gücü, üç ögesinin (zihinsel, duygusal,davranışsal) toplamı olarak düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 1999; s.110).

Bilişsel Öge: Tutum nesnesi hakkında sahip olunan tüm bilgi, görüş ve inançlar söz konusu tutumun bilişsel ögesini oluşturur. Bireyler, çevresi ile olan ilişkilerde bir bilgiler sistemi kullanmakta ve çevrelerinden gelen çoğu uyarıcıyı algılayabilmek için onları ilk önce gruplandırıp daha sonra bu gruplamaları birbiriyle ilişkilendirmektedirler (Baysal, 1981; s.14).

Duygusal Öge: Bireyin tutum nesnesine karşı olan duygu ve değerlendirmelerini içermektedir. Birey olumlu tutumu olduğu bir nesneye karşı daha olumlu değerlendirmelerde bulunmaktadır. Öte yandan benzer şekilde birey olumsuz tutumu olan bir nesneyi olumsuz değerlendirecek ve bu nesneye ilişkin olarak da olumsuz duygular besleyecektir. Tutumun gerçek bir olgu ve olaydan ayrılan yanı onun duygusal bir yöne de sahip olmasıdır (Aydın, 1987; s.295).

Davranışsal Öge: Belli bir uyarıcı grubundaki tutum nesnesine karşı bireyin gözlenebilen davranış eğilimlerini yansıtır. Bu eğilimler sözlerden anlaşılacağı gibi diğer hareketlerden de gözlenebilir. Burada duygusal ve normatif davranışı birbirinden ayırmak gerekir. Duygusal davranış tutum nesnesinin hoşna giden ve gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkar. Normatif davranış ise doğru davranışın ne olduğu konusundaki inançlara dayalı davranıştır. Birey, bağlı olduğu grup veya alt kültürde bir davranışı doğru olarak görülüyorsa, birey bu davranışı hoşuna gitmese de yapar (İnceoğlu, 2000; s.18).

Duygusal öge ve bilişsel ögenin etkisi değerlendirildiğinde, duygusal öge bilişsel ögeye göre daha basittir ancak duygusal yönü ağır basan tutumlar daha güçlüdürler. Özellikle bireyin kendisi ile ilgili bir konuda ki olaylara karşı olan tutumlar daha çok duygu yüklüdürler (Baysal, 1981; s.16).

2.1.4. Tutumların Oluşumu

Tutumlar, doğuştan gelmezler. Sonradan zamanla olabileceği gibi, dolaylı yolla da olabilmektedir. Tutumların oluşmasında ve değişmesinde anne-babaların, eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin çok büyük etkisi vardır (Tavşancıl, 2005)

Kağıtçıbaşı (1999; s.118-119)'na göre, insanlar doğarken tutum sahibi değillerdir, tutumları sonradan öğrenirler. Peki, insanlar belli konular, objeler yada kişiler hakkındaki tutumlarını nasıl oluştururlar? Bu sorunun tek bir cevabı yoktur. Bazı tutumlar kişilerin kendi deneyimlerine dayanırken, bazıları ise başka kaynaklardan elde edilir. Tutumlar genellikle şu yollardan elde edilir: doğrudan deneyim, pekiştirme, taklit, sosyal öğrenme. Özellikle çocuklar, tutumlarının çoğuna evde ana-babanın tutumlarını taklit ederek sahip olurlar.

2.1.5. Tutum-Davranış İlişkisi

Tutum değişikliğine karşı gösterilen ilgi, hemen tümüyle tutumların davranışları gerçekten etkilediği varsayımından kaynaklanmıştır. Bugüne kadar yapılan tutum araştırmalarında, tutumların davranışla ilişkisi olduğu ve tutarlı olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ancak, tutum-davranış tutarsızlığını ortaya çıkaran araştırmalardan sonra, çok sayıda sosyal psikolog, tutumların neden her zaman davranışları belirleyemediği üzerine araştırma yapmıştır ve hangi koşullar altında tutumların davranışları belirleyebileceğine bakmışlardır (Kağıtçıbaşı, 1999; s.114-115).

Tutumlar, davranışa yol gösteren ön eğilimler olarak düşünülebilir. Ama tutumların davranışlarımız üzerinde ne ölçüde etkili olduğu ve dolayısıyla tutumlarla davranışlar arasındaki bağı ne kadar kuvvetli olduğu sorularına verilecek cevaplar oldukça önemlidir. Bir bireyin sadece bir konudaki tutumu biliniyorsa, o konuyla alakalı davranış tahmin edilebilir mi? Ya da bir konudaki tutum tek başına davranış ortaya çıkarabilir mi? Bu soruların cevabı; davranış, tutum ve ortamsal etkileşim sonucunda meydana gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999; s.109-112).

İnsanların her zaman tutumlarına uygun davranmadıklarını gözlenmektedir. Örneğin, trafik kurallarına harfiyen uyulmasını savunan bir sürücünün kırmızı ışıkta geçtiği gözlenmektedir. Aynı şekilde çevrenin kirlendiğini ve korunması gerektiğini

savunan bir kişinin yerlere çöp attığı, tabiatı tahrip ettiği gözlenmiştir. Kuşkusuz bu söylediklerimiz “tutum ile davranış arasında hiçbir ilişki yoktur” şeklinde yorumlanmamalıdır. Bununla beraber günlük yaşamda insanların tutumlarına uygun davrandıklarını gösteren sayısız örnek bulmak da mümkündür (Hotaman, 1995; s.13-16).

Genellikle nüfus ve çocuk sayısı konusunda tutumlarla davranışlar arasında önemli bir fark ortaya çıkmaktadır. İnsanlar, sorulduğu zaman ortalama 2 çocuk istediklerini ve bunun ideal çocuk sayısı olduğunu belirttikleri halde, büyük bir kısmı bundan daha fazla sayıda çocuğa sahiptir. Demek ki, insanların kaç çocuk istediklerini bilmek, onların gerçekten kaç çocuğu olacağını önceden tahmin etmek için yeterli bilgi değildir (Kağıtçıbaşı, 1999; s.108).

2.1.6. Yaygın Anne-Baba Tutumları

“Anne-baba tutumlarının önemli iki özelliği ‘duygusal ilişki boyutu’ ile ‘denetim boyutu’dur. Duygusal ilişki boyutu incelendiğinde, bu boyutun çocuğu merkeze alan kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar uzanan bir yelpaze içinde farklılaştığı görülür. Aynı şekilde ‘denetim boyutu’da, kısıtlayıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir alanı kapsar. Çocuk, sıcak bir etkileşim ortamında ana-babanın onayını almak ister. Onların sevgisini kaybetmekten korkar. Bu nedenle de anne-baba, çocuğu sağlıklı bir etkileşim ortamında uygun olan davranış kalıpları doğrultusunda yönlendirirken sert disiplin kurallarına başvurmasına gerek yoktur. Çocuk sevgi ve ilgi ortamında anne-babanın standartlarına uymak için çaba sarfeder. Böyle bir ortamda anne-babanın çocuğa sık sık akıl yolunu göstererek açıklamada bulunması onun toplumsal kuralları içselleştirmesine ve hangi davranışın uygun olup, hangisinin uygun olmadığını fark etmesine yardımcı olur” (Yavuzer, 2003; s.125).

İnsan için hangi davranışların doğru, hangilerinin yanlış olduğuna karar vermek, toplumda kabul edilen değer yargılarını tanımak, başkalarıyla olan ilişkilerde davranış modellerini benimsemek, sorumlu, uyumlu ve girişken olmayı öğrenmek ailenin etkisiyle gerçekleşir (Tegin, 1990; s.23).

Anne ve babanın çocuklarına neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretebilmeleri, ya da ‘uygun olan davranışı’ aktarabilmeleri için, gerek kendi

aralarında, gerekse çocuklarına yönelttikleri davranışlarında dengeli, tutarlı ve kararlı olmaları gerekir. Çocuğun taklitte her türlü davranış kalıbını öğrenmesi söz konusu olduğundan, anne-baba ‘istenen-uygun davranış’ örüntülerini geliştirmelidirler. Anne-baba, ilk başta kendi içlerinde barışık ve mutlu birer birey olmalıdırlar (Yavuzer, 2003).

Ailede çocuklar ve yetişkinler sürekli bir etkileşim içindedirler (Onur, 1986: s.39). Ebeveynin ve aile içindeki diğer kişilerin çocukla kurduğu iletişim, çocuğun aile içindeki konumunu belirler (Yavuzer, 1990; s.127). Çocuğun aileyle en çok çatışma yaşadığı dönem ergenliktir. Bu dönemde ergen, bir yandan çocukluğa ait bağımlılık durumundan kurtulmaya çalışırken diğer yandan aileye bağımlı olduğunu fark etmektedir veya ergenliğin getirdiği bir takım istek ve dürtüleri engellemek zorunda kalmaktadır. Bu durumda da çatışmalar ortaya çıkmaktadır (Güleç,1999; s.63).

“Anne-baba ile çocuklar arasında yakınlığın artması ve birbirlerine daha saygılı ve sevgili birlikteliğin uzun süreli olması için ben-dili kullanılmalıdır. Araştırma sonuçları, ben-dili ile hitap edilen çocukların düşünme yeteneklerinin arttığı, sebep-sonuç ilişkilerini daha iyi anladıkları ve daha sorumlu olduklarını göstermiştir. Ben-mesajları çocuğun ve gencin kişiliğini zedelemekten değişiklik beklentisi içerdiği için, çocukların daha sağlıklı gelişmesine ve özgüvenlerinin sarsılmamasına yardımcı olur. Bu durumda, çocuk ve genci dış kontrol ve tehdit yerine iç –kontrol ve iç- denetim kazanır. Ben-mesajları ile davranışlarına saygılı ve sorumlu tepki alan çocuklar ve gençler belirgin etkiler ve duygular açıkladığı için, uzun sürede başkalarını düşünmeyi, bencil olmamayı öğrenirler. Anne-babalarına karşı saygıları ve yakınlıkları artar ve kendi istek ve tepkilerini de ben dili ile ifade etmeyi öğrenirler” (Navaro, 2003; s.144).

Yavuzer (2010; s.32) göre baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü olan anne-babalar, çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişmeye yol açmaktadır.

Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005; s.68-69), Türkiye’de anne-baba tutumlarını üç kategori altında sınıflandırmışlardır. Bunlar; “Demokratik Anne-Baba Tutumu”,

“Koruyucu-İstekçi Anne-Baba Tutumu” ve “Otoriter Anne-Baba Tutumu”dur. Aşağıdaki sırasıyla bu tutumların genel özellikleri anlatılmıştır.

2.1.6.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik ana-baba tutumu çocuğun varlığını kabul etme ve isteklerine saygı duyma temeline dayanmaktadır (Demiriz ve Öğretir, 2007; s.109). Demokratik ortamlarda yetişen çocuklar zihinsel gelişmeye daha yatkın olmaktadır (Eldelklioğlu, 1996).

Kulaksızoğlu'na (2002; s.118) göre “çocuklarına karşı demokratik tutuma sahip anne-babaların, onların davranışlarını daha akılcı şekilde yönlendirdiği söylenebilir. Bu tutuma sahip anne-babalar, çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul edip onlara değer verirler ve bağımsız bir kişilik geliştirmeleri için onları teşvik ederler”.

Ergen demokratik bir ortamda yetişse dahi bocalar. Ancak bocalaması büyük çalkantılar göstermez, ana, babaya karşı duygusal tepkiler ve çelişkili duyguları büyük boyutlara varmaz. Çatışmaların çoğu ev içinde kalır. Çatışmalar okul başarısını engellemez. Ergenin başkaldırması fırtınaya değil, kısa süren bir esintiye benzer. Ergen, Ana-babasından ayrı görüşler, düşünceler geliştirir, değişik beğeniler kazanır, ancak eve bağımlılığı sürer. Daha çok hak ve serbestlik istese de evin kurallarına uyar. Kullanmayı bildiği oranda özgürlük tanınacağını bilir. Kısacası gençlik çağının sonuna doğru, genç durulduğunda ana, baba ilişkisi eski ılımlı ve dengeli yoluna girer; gençlik çağı geride yıkıntı bırakmadan aşılmış olur (Yörükoğlu, 1987; s.142).

Kulaksızoğlu (2002; s.119) göre; hoşgörü ve sevgi gösterme, anne-babanın temel davranışlarındandır. Aile içinde sevgi gösterme davranışları açık olarak sergilenir. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar, temel güven duyguları gelişmiş, düşüncelerini serbestçe söyleyebilen, sorumluluk alabilen, girişimci, kendine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireyler olmaktadır.

Yapılan araştırmalar, çocuklarına karşı demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarının, zihinsel yönden olduğu kadar, kişilik gelişimi yönünden de gelişmeye daha yatkın olduklarını, demokratik ortamın çocuğa sadece özgürlük olanağı

tanımakla kalmayıp, aynı zamanda onu kendini anlatma ve deneyim kazanmaya da özendirildiğini ortaya koymaktadır. Böyle bir ortamda yetişen, hareketli, korkusuz ve bağımsız olmaktadır (Özgüven, 2001; s.219).

2.1.6.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu

Otoriter anne-baba tutumu sergileyen ailelerde; anne-babalar, kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve çocuğunun davranışlarını şekillendirmeye, denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Çocuktan bir erdem olarak kabul ettiği mutlak itaati bekler. Her türlü kararı, ana-babanın kendisi verir. Katı ve dogmatik düşünce tarzına yatkın olduğundan sözel iletişime olanak tanımaz (Bilal, 1984; s.45).

Bu tutuma sahip anne-babalar, çocuğun davranışlarını değerlendirmeye, kontrol etmeye ve biçimlendirmeye çalışır, çocuğun davranışlarına standartlar koyar. Çocuğun anne ve babasına itaat etmesinin bir meziyet olduğunu düşünür. Çocuğu sözlü olarak desteklemez, anne-babanın sözlerinin kabul edilmesi gerektiğine inanır. Ergenler de anne-babanın isteğinden farklı davrandıklarında dışlanacaklarını bildiklerinden ve cezalandırma korkusundan dolayı boyun eğerler. Böyle ailelerde yetişen çocukların duygu ve düşünceleri daha çok bastırılır ve bu ailelerde yetişen gençlerde, öfke ve kızgınlık duyguları açık biçimde ifade edilmez (Kulaksızoğlu, 2002; s.122).

Otoriter ebeveyn tutumları ile büyümüş çocukların otoriteyle baş edebilmek için baskıya boyun eğmekte ve istenilen davranış sınırları içinde kalmaktadırlar. Bu durum daha çok şiddetli cezaların uygulandığı ailelerdeki çocuklarda görülebilir. Bu çocukların çoğu yetişkin olduktan sonra da otoriteye sorgusuz olarak uymakta ve her ortamda gücü temsil eden her şeye karşı boyun eğmektedirler. Çoğunlukla dıştan denetimli olabilmekte; kendi ihtiyaçlarını görmezden gelmekte ve kendi kararlarının arkasında durmakta zorlanmaktadırlar (Alisinaoğlu, 2003; s.97-105).

Otoriter bir aile ortamında yetişen çocuklardan boyun eğici, terbiyeli, uyumlu, edilgen ve kibar olması beklenir. Ancak böyle bir aile ortamı; bireyin bastırılmış, kendisini ortaya koyamayan bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Özgüven, 2001; s.219).

“Sıkı eğitim uygulayan ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları, eğitimde cezaya başvurulması, çocuğun düşük özgüvenli, kaygılı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra anne-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir” (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005; s.67). Otoriter tutum sergileyen anne-baba, çocuğu kendi düşündüğü bir kalıba göre yoğurmak ister. Çocuk sürekli bir kontrol altındadır. En küçük yaramazlıkları gözden kaçmaz, hemen üstünde durulur ve düzeltme yoluna gidilir. Lütfensiz konuşması, kötü söz söylemesi ayıplanır. Bu tavırda yetiştirilen çocuk ya sessiz, uslu, küskün ve silik olur ya da isyankâr ve saldırgan olur. Ancak, her iki şıkta da içi hınç ve korku doludur. Verilen sorumlulukları yerine getirir, ama başında bir büyük olmadığı zaman şaşırır, kendi kendini güdemez (Sargın, 2001; s.27).

2.1.6.3. Koruyucu Anne-Baba Tutumu

“Koruma-himaye etme normal bir annelik ve babalık davranışı olmasına rağmen, bu davranışı, çocuğun kendi gerçekleştireceği faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak ‘aşırı himayeci’ olarak davranmak demektir. Bu tutumu sergileyen anne-baba, çocuğun gelişimine has özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde ona nasıl davranması, neleri nasıl yapması gerektiğini dikte eder” (Kulaksızoğlu, 2002; s.120).

Anne-babanın aşırı himayeci olması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bundan dolayı, çocuk diğer insanlara aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir birey olabilir. Çocuğun yaşamı boyunca devam edebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olgunluğu olumsuz açıdan etkiler ve çocuğun kendi kendisine yetmesine olanak vermez. Anne-babanın aşırı himayeciliği çocuğun okul başarısını ve okula uyumunu da etkiler. (Yavuzer, 2003; s.126).

Aşırı koruyucu bir tutumla yetiştirilen çocukların, ergenlik döneminde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu şekilde yetişen çocuklar yeterince girişimci olamaz ve bağımsız davranamazlar. Yeteneklerini açığa çıkarıp kendilerini gerçekleştiremezler (Başar, 1999).

Aşırı koruyucu aile ortamında yetişen çocukların, aile dışında sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri zor olur. Aşırı ölçülerde himaye edilme her durum ve şartta hoşgörölmüş olmanın ortaya çıkardığı bağımlı ilişkilerde girişkenlik yeteneklerini geliştiremeyen bu çocukların özgüvenleri yetersizdir (Eldelekliöglu, 2004; s.111-121). Bu çocuklar kendileri karar veremez, başkalarına sormadan danışmadan bir şey yapamaz ve girişim yetenekleri zayıftır. El becerilerini geliştirebilecekleri ortam sunulmadığı için beceriksiz, sakar, dolayısıyla kendilerine güvenleri az olur. İsteklerini ağlayarak ister, verilene kadar ağlar, nazlanır veya inatçı olmaya yönelirler. (Tola, 2003). Böyle ortamdan yetişen çocuğunta görölen en yaygın davranışlar ise; çocuğun aileyle sürekli birlikte olmak istemesi veya çocuğa ailenin sürekli bebek muamelesi yapmasıdır. Bu tür davranışlarının bir sonucu da aşırı hoşgörü şeklinde ortaya çıkar. Aşırı koruyucu anne-baba tutumunun çocuk üzerindeki yansıması ise; çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır (Cüceloğlu, 1991).

“Bu tutumun sergilendiğı evde yaşayan çocukların benlik saygıları düşüktür. Güvensiz ve tedirgindirler, düşmanca duygularla doludurlar ve saldırgan davranışa yatkındırlar. Ezilme, horlanma ve benimsenmeme sonucu yaralanan benlik saygılarını kazanmak için çeşitli yollara başvururlar. Ergenlikten önce sinen, korkan bir çocuk ergenlikten sonra tüm baskı ve dayığa karşı başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan bir genç olup çıkar. Yetersizlik ve güvensizlik duygularını kapatmak için kabadayılık gösterilerine girişir. O güne kadar biriken düşmanca duygularını ve kinini kendinden güçsüzlere yöneltir. Hiçbir zaman anne-babasıyla yeterli özdeşim kuramadığı için onlardan bağımsızlığını alması zor olmaz” (Yörükoğlu, 1987; s.138).

2.2. Benlik Kavramı

Benlik kavramı, benlik saygısı ve benlik gibi kavramları içinde barındıran şemsiye bir kavramdır (Aydın, 1997; s.175). Benlik kavramı çocuğun ne olduğı ve ne olmak istediğı, başkalarının kendi hakkında ne düşünmelerini istediğı ile ilgili bir görünümdür (Rosenberg, 1979).

“Benlik kavramı” terimi William James’e (1884) dayanmaktadır. James Principles of Psychology adlı yapıtının bir kısmını benlik kavramının gelişimini

tanımlamaya ayırmıştır. James kendi benliğini arama ve varlığını korumanın insanın temel eğilimi olduğunu ifade eder. Ona göre maddi, manevi toplumsal öğelerden oluşan benlik bireyin bildiği, gördüğü ve düşündüğü şeylerin tümüdür. Bütünüyle bilinçlidir ve kişinin kendini değerlendirmesi büyük ölçüde başarı umutlarına bağlıdır. Kişi umduğu başarıyı sağlayamadığında kendisini arama dürtüsünün işlevi umulan başarıyı yeniden tanımlamak ve bu başarıya ulaşmak için yeniden gayret sarfetmektir (akt. Damon ve Hart 1988).

Benlik kavramı, kişinin kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır. Kişinin kendisini nasıl görüp, kendisine nasıl değer biçtiğini anlatır (Yörükoğlu 1987). Örneğin; ‘Ben iyi bir ustayım’, ‘dondurmayı severim’, yeni insanlarla karşılaşmak beni rahatsız ediyor’ gibi kendine ait ifadelerle tanımlanabilir (Nelson, 1982; s.26)

Benlik kavramı, kişinin kendisini algılama, kim ve ne olduğuna dair düşüncesidir. Başka bir ifadeyle, kendisi hakkındaki duygu ve düşünceleri, kendisi için önemli olan şekillerde başarılı olma kabiliyetidir. Benlik kavramı, bir çocuğun sadece kendi algılamaları ve beklentileri ile değil hayatındaki diğer önemli insanların (anne, baba, öğretmenleri, arkadaşlar) hakkındaki düşüncelerinden ve ona karşı olan davranışlarından da etkilenir (Yavuzer, 2002). Benlik kavramı birey kavramını içerir ve kişiliğin bir uzantısı şeklinde de ifade edilebilir. Ancak benliğin en önemli işareti benlik algısı ve benlik farkındalığı açısından kişinin kendi hakkındaki tavrını yansıtmasıdır (Kağıtçıbaşı, 2010; s.163).

Benlik kavramı üç ayrı biçimde düşünebilir; bireyin “algıladığı benliği”, başkalarının onu nasıl değerlendirdiklerine dair düşüncelerini içeren “başkalarının gözündeki benliği” ve gelecekte olmak istediği “ideal benliği” (Kulaksızoğlu, 2002; s.114).

Ergenin kendisi hakkındaki düşüncelerinin yanında, ileri de nasıl bir insan olmak istediğine dair bir öngörüsü vardır. Ergenin gerçekleştirmek istediği ideallerini de içeren geleceğe yönelik istekleri iyi bir eğitim almak, arzu ettiği mesleğe girmek, değer verilen birisi olmak şeklinde sıralanabilir. Bu istekleri gerçekleştirdiğinde de nasıl bir insan olacağına dair geliştirdiği düşünceler ‘ideal benliğini’ veya ‘ümit edilen benliğini’ oluşturur. Ergenler ideal benliğe ulaşmak için gayret gösterirken,

gelecekte olmak istemediği, hoş gitmeyen durumlarda kalmaktan da sakınır. Bu ona hangi adımları atmaması gerektiği konusunda bir ipucu verir (Kulaksızoğlu, 2002; s.114).

2.2.1. Benlik Tanımı

Ben, benlik ve kişilik çoğunlukla aynı anlamda kullanılan kavramlardır. Kişiyi o kişi yapan, onu diğerlerinden ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü anlatmaktadır (Yörükoğlu, 1989). Bireylerin birbirinden farklı tepkiler vermeleri, çevrelerini farklı olarak algılamaları ve yorumlamaları, farklı kişilik ve benlik sahibi olmalarındandır. (Kulaksızoğlu, 2002; s.113). Benlik, bireyin kendisiyle ilgili algılamalarından, değerlendirmelerinden ve yorumlarından oluşmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002; s.106).

Kuzgun (1983) benliği, bir kimsenin çeşitli özelliklerinin kendisinde bulunuş derecesi hakkındaki değerlendirmelerinin tümü, kısacası kişinin kendisini algılama biçimi olarak ifade etmektedir.

Benlik, bireyin psikolojik bakımdan çevresini algılamasında, değerlendirmesinde, yorumlamasında, yapılandırmasında ve çevresine tepkide bulunmasında önemli bir dayanaktır. Benlik, kişilik, ve kimlik kavramlarını da içinde taşıyan, bireye ait tüm ayırıcı özellikleridir (Kulaksızoğlu, 2002; 113).

Yörükoğlu (1987), “benlik” ile “benlik kavramı”nı üst üste konmuş bir çember ile bir dikdörtgene benzetir. Çember, benliği simgeler, dikdörtgen de onun üstüne konmuş benlik kavramını temsil eder. Her ikisinin birleştiği alan benlikle benlik kavramının uygun olduğu alandır. Dikdörtgenin çemberden dışarı taşan köşeleri ise benlik kavramının benliğe uygun olmadığı alandır. Dikdörtgenin çemberde kapsamadığı alan ise benliğin kavranamayan, algılanamayan bölümleridir. Dikdörtgenin köşelerinin çemberden taşan parçaları ise, kişinin kendini olduğundan değişik algıladığı bölümleri belirttiğini ifade etmektedir.

Benlik kavramı, insanın özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, emel ve idealleri, inanç ve olanaklarından oluşan dinamik bir yapıdır. Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımızdan ve kendi kendimizi görüş tarzımızdan oluşur. Bu açıdan benlik kavramını kişiliğin öznel yanı olarak tanımlayabiliriz. İnsanın benliğini

tanımlayabilmesi için kim olduğu, amacının ne olduğu, ne yapabileceği, nelere değer verip, inanıp bağlanabileceği sorularına yanıt araması gerekmektedir (Köknel, 1981). gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki mesafe kısılması için başarı gereklidir. Bu iki sınırın birbirine yaklaşması uyumun ve başarının ölçüsüdür. (Onur, 1987; s.223)

Kişiliğinin, benlik sisteminde var olan, düşünce, duygu, öğrenme ve kavramaları, insanlar arası ilişkilerinde ortaya koyamayan ve bunları savunamayan insanda, 'benlik sistemi' gelişemez, kuvvetlenemez.(Özüğurlu, 2003; s.181)

2.2.2. Benlik Saygısı

Benlik saygısı, bireyin kendisini var olduğundan aşağı veya var olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmasıdır. Kendini var olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, kendine güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 1987: s.93). Benlik saygısı kişinin kendisine yönelik olumlu ya da olumsuz davranışlarıdır (Rosenberg,1965; s,15)

Rogers bireyin deneyimler sonucunda oluşan gerçek ben ile bireyin olmak istediği ideal ben kavramlarını ortaya atmıştır. Kişinin olduğu ile olmak istediği benlik alt yapıları arasındaki farklılık arttıkça; bireyde uyumsuzluğun da o kadar çok olacağı kabul edilmiştir (Aydın, 1997; s.174)

Benlik saygısı düşük olan bir çocuk, kendisiyle ilgili kötü düşüncesini onaylatacak bilgi arayışına girer ve insanların söyledikleri ve yaptıkları her şeyi, olumsuz benlik bilincini destekleyici yeni deneyimler edinme amacıyla yanlış yorumlamaya başlayabilir. Benlik saygısını sürdürebilmek için dışa bağımlı kalırsa, baş edemeyeceği daha büyük zorluklarla karşılaşabilir (Plummer, 2011).

Benlik saygısı hayat boyu sürer. Benlik saygısı çevredeki bazı değişkenlerden, insanlarla kurulan ilişkilerden ve kişinin yaşamından etkilenebilir. Rosenberg; benlik saygısını, bireyin kendini değerlendirirken aldığı tutumun yönüne bağlı olduğunu ifade eder. Kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır (Çuhadaroğlu, 1986)

Benlik saygısı, kişinin kendisini benimsemesi, kendine güvenmesi ve saygı duyması, kişinin kendini değerlendirme sonucunda ulaştığı benlik kavramını tasdik etmesinden doğan memnuniyet durumudur. Benlik saygısının bireyin yaşamında özellikle de ergenlik çağında çok önemli yeri vardır. ergenlik çağında kazanılan kimlik duygusu benlik saygısıyla birlikte olarak gelişir (Yörükoğlu, 1987)

Benlik saygısı insanın bütün yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde çok daha önemlidir. Ergenlik döneminde kazanılan kimlik duygusunun gelişimi çocuğun kendini önemli ve değerli hissetmesi yanı sıra kendine güven ve saygı duymasıyla gelişir (Çuhadaroğlu, 1986; s.2).

Benlik saygısının derecesi, zamanla veya sosyal iletişimle değişir. Ergen başkalarının kendisine değer verdiğini düşünerek onların kendisini gördüğü şekle uygun roller takınmaya çalışır ve bunu geliştirir. Eğer onlar, pozitif değer biçmeleri yansıtan destekleyici davranışları algılasa; bu durum, onların benlik saygısının gelişmesinde önemli bir değişken olabilir (Felson ve Zielinski, 1989).

Ergenlik döneminde kişi, kendisinin nasıl biri olduğu, nasıl algılandığı, kendisi hakkında neler hissettiği, neye benzediği en çok düşündüğü sorulardandır. Bireyin kendisi hakkında iyi ya da kötü bakış açısına sahip olması, kendisini değerli ya da değersiz olarak hissetmesi benlik saygısını belirler (Çağlar, 1993)

Coopersmith, benlik saygısının önemini destekleyen görüşler ileri sürmüştür. Coopersmith, yetersizlik ve layık olmama hisseden insanların kendilerini aşağı ve kendi durumlarını geliştirmek için içsel kaynaklarını yetersiz gördüklerini belirtmiştir (Dalgas, 2006).

Benlik saygısı yüksek olan öğrenci, sosyal ilişkilerinde daha girişimci davranırken, benlik saygısı düşük olan öğrenci, derslerde söz almakta zorluk çeker, içine kapanır, kendisini yeterince ifade edemez ve bildiklerini ortaya koyamaz. Ders dışında da aynı ya da farklı cinsten akranlarıyla arkadaşlık kurmakta zorlanır ve boyun eğici davranışlar gösterir (Arslan ve Özen, 2008).

Yavuzer (1993) benlik saygısı yüksek olan kişilerin, kişilerarası ilişkilerde daha hoşgörülü olduklarını, daha bağımsız davrandıklarını, fiziksel sağlık durumlarının daha iyi olduğunu, yaşamı daha anlamlı bulduklarını, grupla kurdukları

iletişimin daha fazla olduğunu, daha az kaygılı ve üzüntülü olduklarını, daha başarılı öğrenci olduklarını, iş yaşamında bağımsızlığa değer veren, yarışmaya açık ve başarılı olmayı istediklerini aktarmaktadır. Benlik saygısının yüksek olabilmesi için, bireyin içinde bulunduğu aile bireylerinin özgüvenli, aile bireylerinin kendi aralarında ve çocukla iyi iletişim kuran, çocuklarına karşı güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır.

Yüksek benlik saygısı olan çocuk, kendine olumlu olarak görür ve güçlü yönleri hakkında kendini iyi hisseder. Kendine güvenen çocuk zayıf olduğu yönlerde kendini geliştirir. Düşük benlik saygısına sahip bir çocuğun kendine güveni zayıftır. Bu çocuklar diğerlerine bağımlıdır, araştırmacı değildirler, daha az yaratıcı ve daha otoriter kişilerdir (Pope ve McHale, 1988).

2.2.3. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler

Kişinin benlik saygısı geldiği aile, yaptığı meslek, anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, anne-babanın sağ olup olmaması vb. etkenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Yörükoğlu, 1987) Anne-baba tutumları, bireyin benliğinin oluşumunda ve kişiliğinin şekillenmesinde büyük önem taşır (Yavuzer, 1994; s.34).

Benlik saygısı, çocukların temel gelişimsel dönüm noktası çevresinde oluşan karmaşık bir kavramdır ve temel kişilik gelişiminde çok önemlidir. Temel kişilik özellikleri, erken yaşlarda oluşur, fakat ergenlik yılları boyunca bu özellikler, değişebilir veya benlik kavramı değişimi veya etki çabaları aracılığıyla gelişebilir. Benlik kavramı ve benlik saygısının, 12-13 yaşındaki çocuklarda en yıkıcı olduğu bulunmuştur. Hergovich, Sirsch ve Felinger, cinsiyet farklılıklarına ilişkin, erken ergenlik ve yetişkinlik yılları arasında, kız çocuklarında benlik saygısının azaldığını, erkek çocuklarda arttığını bildirmişlerdir (Kaplan, 2007). Ergenin kimliği, çocukluktan sonra yapılan değişik özdeşimlerle yavaş yavaş gelişir. Ergenliğin başlangıcındaki çocukların, kendi kimlikleri hakkında belirgin olmayan bazı imgeleri vardır. Ergenlik, kimlik geliştirmede önemli bir dönemdir ve ergen bu dönemde ‘ben kimim?’, ‘hangi hareket doğru?’, ‘nasıl davranmalıyım?’ sorularına cevap arar. Ergenlerin değer yargıları ve ahlaki durumu; anne-babasının, akranlarının ve etrafındaki yetişkinlerin değer yargıları ve ahlaki durumlarından etkilenir (Kulaksızoğlu, 2010; s.118).

Ergenin bağımsızlığını kazanması, anne-baba tutumlarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir. Ergenlik çağındaki çocuklarına otoriter tavır göstererek karar verme stratejisi gelişmemiş olan ailelerin çocukları; özerk karar alıp, bağımsız olmaları bazen ileri yaşlarla birlikte gerçekleşmektedir (Aydın, 1997; s.168).

2.2.4. Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

“Anne-baba, çocuğuna karar verme konusunda koruyucu tutum sergilemeleri durumunda çocuğun karar verme sürecindeki bilgi toplama, tecrübe kazanma, motivasyon konularında çocuğa aşırı müdahalede bulunarak; çocuklarının kendilerini keşfetmesine engel olabilirler. Bu durum çocuklarının özgüven geliştirmesine de engel oluşturabilir. Çocukla ilgili her konuyu öğrenip çocuğa kendileri aktarırlar. Bu tutumlarla karşı karşıya kalan çocuk girişimci olamaz, bağımsız davranamaz en önemlisi de gizilgüç ve potansiyellerini ortaya koyamaz” (Kulaksızoğlu, 2002; s.120).

Bilal’e (1984) göre, çocuğun içinde yaşadığı topluma uygun bir birey olarak yetişmesi önce aile çevresinde sağlanmaktadır. Her ne kadar çocuk büyüdükçe okul ve akranlarından oluşan çevre çocuğu etkilemeye başlasa da, çocuğun kişilik gelişiminde anne-baba tutumlarının etkisi önemini muhafaza etmektedir.

Çocuğun kişiliği üzerinde ailenin etkisi o kadar önemlidir ki çocuklarda bozukluğa yol açan bir çok duruma çocuk ile ailesi arasındaki ilk ilişkide yaşananların sebep olduğu kanıtlanmıştır (Aydın,1997; s.139).

“Aile içi ilişkiler ve anne-baba tutumları, çocuğun piko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli etmenlerin başında gelir. Bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması, içinde yetiştiği aile ortamının niteliği ile yakından ilgilidir. Doğduğu andan itibaren çocuğun anne-babasıyla kurduğu ilişkinin güvene dayanması onun daha sonraki yıllarda dış dünya ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Çocukların ve ergenlerin psiko-sosyal gelişimleri için en uygun aile ortamının temelinde sevgi ve saygının olduğu demokratik ebeveyn anne-baba çocuk ilişkisi olduğu belirtilmektedir” (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005; s.67)

“Kişinin içine doğduğu, ilk sosyal deneyimlerini kazandığı ve daha sonraki yıllar için gerekli ilk adımları atıldığı yer ailedir. Çocukların ya da bireylerin

kişiliklerinin temelleri ailede atılır. Ailenin sağladığı öğrenme yaşantıları ve sunmakta olduğu modellerin, çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde önemli bir yeri vardır (Ülküer ve Buz, 1988 s.56). Ebeveyn kendi kişiliğine saygı duyan, benlik saygısı üstün kişiler olmalıdır ki, çocuklarının benlik saygısı da üstün olabilsin”(Yavuzer, 2003; s.130).

Kulaksızoğlu'na (2002; s.131) göre otoriteye karşı olma, eleştirme, hata bulma, söz dinlememe gencin davranışlarındandır. Gelişme döneminde çocuk, anne-baba tarafından bazen çocuk, bazen yetişkin gibi algılanır. Bu durumda çocuk, ne zaman ne şekilde davranacağını kestiremez. Gelişmekte olan bedenine, duygusal ve cinsel değişimlere ayak uyduramaz. Bunun sonucunda da çocuk 'kimlik karmaşası'na düşebilir.

Santrock'a (1993) göre “anne-babanın ve arkadaşlarının ergenle olan ilişkisi, ergenin benlik değerine katkıda bulunur. Özellikler ebeveyn desteği çocukların ve ergenlerin kendilerini önemli ve değerli algılamaları için önemli bir faktördür. Ergenin benlik değerini artırmak için yeterli oldukları ve başarılı olabilecekleri alanların onlara tanıtılması ve bu alandaki başarılarının teşvik edilmesi, duygusal destek ve sosyal onay vererek ergenlerin güven duygularının pekiştirilmesi önerilmektedir” (akt. Kulaksızoğlu, 2002; s.115). Kişisel rehberlik ihtiyacı karşılanan bir kişi; aile ve arkadaş ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütebilir, kendini tanıyabilir, iletişim becerilerini ve sorun çözme becerisini geliştirebilir, sosyal becerilerini artırabilir, etkili karar verebilir ve problem çözme becerisini geliştirebilir (Kesici, 2002).

Aile desteğinin artmasıyla benlik saygısı da artar. Düşük benlik saygısı çocukların davranışlarını olumsuz etkiler. Benlik saygısının düşük olmasından dolayı çocuk çoğunlukla savunma halinde veya depresyondadır ve birçok uyumsuz davranışlar gösterebilir. Bu olumsuzluk, ailelerin çocuğa karşı olan gerçek davranışlarını öyle etkiler ki; aile bazen kendini çaresiz hissedip, istemediği davranışlar gösterebilir (Ekşi, 2003)

Benlik kavramının gelişimi aile içinde başlar. Çocuğun sosyalleşmesi ile birlikte okul, arkadaş ve akran grupları benlik algısının oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Okula başlayan her çocuk, önemli değişimler ve beklentilerle yüz

yüze gelir. Performansından beklentilerin artması ile beraber öğretmenlerin, anne-babaların ve kendilerinin yaptıkları karşılaştırmalar vardır. Çocukların benlik algıları, öğrenme ve okulla ilgili görüşleri bu değerlendirmelerden etkilenir. Okulun ilk yıllarındaki performansları, onların kendilerinden beklentilerini şekillendirir ve daha sonraki okul ve yetişkin yaşamına yön verir (Karaduman, 2004; s.38).

2.3. Depresyon Kavramı

Bu bölümde; depresyon tanımı, depresyon belirtileri ve teşhisi ile depresyonun tedavisi üzerinde durulacaktır.

2.3.1. Depresyon Tanımı

Depresyon, zevk kaybı ya da bunalımlı durum ve günlük yaşamdaki aktivitelerin azaldığı ruh hali olarak tanımlanır. (DSM-IV, 1995).

“Depresif durumunu yaşamakta olan kişi yaşadıklarını genellikle çöküntü duygusu, hüznün, umutsuzluk ve yüreksizlik olarak tanımlar. Yüzü kederli, gözleri ve ağzı aşağı doğru sarkıktır. Bakışları boş, omuzları düşüktür. Bazı durumlarda ise kişi depresyonda olduğunu kabul etmez ve depresyonun varlığı başkalarının gözlemlerine dayanarak tanınır. Yan belirtileri ise, ağlamalar, anksiyete ve panik nöbetleri, hırçınlık, beden sağlığına ilişkin aşırı kaygılar ve obsesif düşünce takımları sayılabilir” (Geçtan, 2000b; s.154).

Depresyonlarda ortak olan ve sıklıkla görülen temel bozukluk üzüntülü duygu durumudur. üzüntülü duygu durumu, sıkıntı duurmunda artmış olan duygulanımdır. Kederli duygu durumundaki değişimler, depresyon düzeyi ve şiddetiyle doğru orantılı olarak artar ya da azalır. Duygu durumunda huzursuzluk, tedirginlik de bulunabilir (Köknel, 2010; s.85).

Karamsarlık, depresyonu normal üzüntüden ayıran en önemli öğedir. Kişinin, o anda başına gelenlerin gelecekte de kendisini bulacağına ya da içinde bulunduğu durumun değişmeyeceğine inancı depresyonun temel özelliğidir (Geçtan, 2000b; s.159).

Ergenlikte görülen ruhsal bozuklukların, hastalıkların % 20-25'inin depresyon olduğu kabul edilmiştir. Depresyonların genel nüfus içinde görülme

sıklığı, okul öncesi dönemde % 1, ilköğretim döneminin başlangıcında %2'dir. Bu oran gençlik çağında %4-5'e ulaşmaktadır. Duygulanım bozukluklarının başlangıcı, genel olarak 12-24 yaş dilimi arasında olup, kızlarda erkeklere oranla 2-3 kat daha sık görülür (Köknel, 2010; s.87).

Çocukluk döneminde doğal dürtülerin bastırılması, yetişkin hayatında suçluluk duygusuna; utanmaya, çeşitli korkulara ve duygusal problemlerin yaşanmasına sebep olur. Örneğin doğal hareketlilikleri 'yaramaz'lık olarak değerlendirilen ve cezalandırılan çocukların yetişkinliklerinde çeşitli fobiler ve depresyon geliştirme ihtimalleri artmaktadır. Anne babaları tarafından sıklıkla cezalandırılan çocukların kendi çocuklarına da aynısı gibi davrandıkları bilinmektedir (Baltaş, 2003; s.195).

“Çocukluk döneminde depresyon az görülmesine rağmen çocukluktan ergenliğe geçişte depresyon artmaktadır. Lise öğrencilerinin buldukları yaş dönemi nedeniyle kendi kimliklerini bulabilme, kendi arkadaş çevreleri içerisinde var olabilme ve aynı zamanda derslerinde başarılı olabilme çabaları onları yetişkinlere oranla hayata karşı daha duyarlı hale getirmektedir” (Kulaksızoğlu, 2002; s.235).

2.3.2. Depresyon Belirtileri ve Teşhisi

DSM-IV'te çocuk ve ergenler için farklı değerlendirmeler bulunmamakla birlikte yetişkinler için depresif bozukluk değerlendirmeleri küçük değişikliklerle çocuk ve ergenler için de geçerli kabul edilmektedir.

DSM-IV majör depresif bozukluk ölçütleri şunlardan oluşmaktadır:

1. Depresif duygu durumu
2. Kilo alma veya kilo kaybetme, yemek yemede azalma ya da artma. Bu durum çocuklarda beklenen kilonun alınmamasıdır.
3. Uyku uyuyamama veya aşırı uyuma
4. Psikomotor ajitasyon ya da retardasyon,
5. Bitkinlik veya aşırı yorgunluk

6. Değersiz hissetme ve suçluluk duygusu
7. Düşüncelerde yoğunlaşmama veya karar vermede zorluk,
8. intihar düşüncesi, planı veya teşebbüsü

İki haftalık periyot sırasında, daha önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olmasıyla beraber, üstte belirtilerden beşinin veya daha fazlasının bulunmuş olması; belirtilerden en az birinin ya “depresif duygu durum”, ya “ilgi kaybı” ya da “artık zevk alamama” durumu olması gerekir (Beck & Alford, 2009).

2.3.3. Depresyon ve Tedavisi

Kulaksızoğlu'na (2002; s.236-237) göre “ergenlik dönemi depresyonlarında tedavi için, profesyonel bir uzmandan yardım alınması gerekir. Depresyon geçiren ergenin depresyonunun derecesine göre ilaçla veya psikolojik olarak tedavisi mümkündür. Depresif ergen yetersizlik ve çaresizlik içindedir. Ergenle yapılacak psikolojik danışmalarda danışanın psikolojik olarak desteklenmesi, rahatlatılması ve cesaretlendirilmesi gerekmektedir.”

2.3.4. Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki

Çocukluk dönemindeki doğal dürtülerin bastırılması, yetişkin hayatında suçluluk duygusuna; utanmaya, çeşitli korkulara ve duygusal problemlerin yaşanmasına sebep olur. Örneğin doğal hareketlilikleri ‘yaramaz’lık olarak değerlendirilen ve cezalandırılan çocukların yetişkinliklerinde çeşitli fobiler ve depresyon geliştirme ihtimalleri artmaktadır (Baltaş, 2003; s.195).

Anne-baba çocuk ilişkisinde samimiyet ve duygunun yokluğu veya eksikliği nevrotiklik, çekingenlik, saldırganlık gibi istenmeyen kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine neden olmaktadır (Baltaş, 2003 s.181). Aile yada akrabalık ilişkileri herkesin varoluşunun bir parçası olduğundan, aile yaşamı her türden duygusal deneyimi kapsamaktadır (Giddens, 2000; s.169)

“Ergenlik döneminde, gencin isteklerinin engellenmesi veya bir arzusunun gerçekleşmemesi onda kırıklık yaratır. Gençlerin arzularının gerçekleşmemesi karşısındaki hayal kırıklıklarının yarattığı üzüntü yetişkinden çok daha fazladır.

Karşı cinsten bir arkadaşı tarafından reddedilmek, okul başarısızlık veya bir isteğinin yerine getirilmemesi gibi olayları karşılama biçimini öğrenmeleri üzüntülerini telafi etme yollarını artıracaktır. Arzu edilmeyecek durumlarla karşılaşınca nasıl davranılacağına karar vermek, herhangi bir konudaki başarısızlığın kişinin bütün alanlarda başarısızlığı anlamına gelmeyeceğini düşünmek, başarısız olma veya engellenme karşısındaki kırgınlıkları azaltacaktır. Burada anne ve babanın desteği gereklidir” (Kulaksızoğlu, 2002; s.247).

Çocukluk döneminde depresyon çok az görülmesine rağmen çocukluktan ergenliğe geçişte depresyon artmaktadır. Kızlar, erkek ergenlere göre depresyona daha fazla girmektedir. Düşük ekonomik seviyeye sahip ailelerden gelen ergenlerde daha çok depresyon görülmektedir. Aile içi problemler, olumsuz yaşam tecrübeleri, düşük benlik saygısı ve okul başarısızlığı depresyonu tetiklemektedir (Öy, 1995).

Ruhsal bozukluklar doğuştan gelebilmektedir. Eğer neden bu değilse, çocuğun ruhsal bozukluğunun nedeni aile içinde aranmalıdır; bunun yanında ruhsal sağlıklılık da sadece aileye bağlanmamalıdır. Anne-babaların kavgalarını sıklaştırması, tartışmaların sürekli olması ve bunların çocuğun gözü önünde geçmesi çocuğu olumsuz etkileyecektir. tartışmalar, birbirine küsmeler, anne-babanın birbirine gösterdiği şiddet, çocuklarda kalıcı depresyona neden olabilmektedir (Yörükoğlu, 1987).

Erözkan’a (2009) göre anne-babanın demokratik ve destekleyici tutumlarının eksikliği, hatalı aile tutumlarına önemli bir örnektir. Bununla ilgili olarak yaşanan aile içi kavga, babanın sert ve anneye yardımcı olmayan tutumları, çocuklarda depresyon, düşük benlik saygısı ve davranış bozukluklarına yol açmakta iken; anne-babalarının haksızlık yaptığını, anlaşılmaz olduklarını ve hoşgörüsüz olduklarını düşünen anne-babaların davranışlarıyla bu durumları doğrulaması noktasında ergenler de depresyon yaşayabilmektedirler.

“Otoriter anne-babanın olduğu ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları ve eğitimde cezaya başvurulması çocukta düşük benlik saygısına yol açmakta, çocuğun kaygılı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra anne-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde

kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir” (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005; s.67-68).

2.3.5. Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki

Ergenlik döneminde, ergen hem sosyal dünyada yer bulmaya çalışmakta hem de kendisiyle ilgili plan ve hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Çocukluğa kıyasla uyum sağlanması gereken değişim alanları, ergenlikte ruh sağlığı sorunları - özellikle depresif durumlar içeren- olan kişi sayısı da artmaktadır (Kim, 2003).

Ergenlik döneminde benlik saygısını kazanan bireyler; sorunların üstesinden gelebilecek, kendilerine güvenecek, kişilik bozuklukları yaşamayarak kendilerini bulacak, yaptıklarının ve yapacaklarının sorumluluğunda olarak sağlıklı toplum oluşturmaları beklenmektedir (Tatoğlu, Ocakçı ve Öztürk, 2006).

Benliği gerçekleştirme oranı kişi tarafından algılandığında ‘benliği kabul etme’ (self-acceptance) sorunu ortaya çıkar. Benliği kabul etme oranı düşük olan kişilerde suçluluk duygusu, depresyon, anksiyete ve hostilite belirtileri ortaya çıkabilir. (Onur, 1987; s.223)

Çuhadaroğlu (1986), “Adolesanlarda Benlik Saygısı” adlı araştırması sonucunda, psikotik ve nevrotik özellikler gösteren adolesanlar kontrol grubuyla karşılaştırılmış ve her iki grubun benlik saygıları ortalama olarak kontrol grubuna göre önemli derecede düşüklük gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Her üç grupta da depresif duygulanımla benlik saygısı arasında önemli bir ilişki vardır; benlik saygısı azalması, depresif duygulanımda artmayla birlikte gitmektedir. Psikosomatik belirtiler açısından araştırma grupları incelendiğinde, belirtiler kontrol grubunda az, psikotik grupta orta derecede, nörotiklerde ise çok bulunmuştur. Benlik saygısı her üç grupta da aynıken, psikosomatik belirtilerle ilişkili gruplar arasında böyle bir farklılık olması, adolesanlarda psikiyatrik yakınma olarak psikosomatik belirtilerin depresif belirtilere göre daha önemli olduğu sonucunu çıkartmaktadır. Benlik saygısı sosyo-demografik veriler açısından incelendiğinde annenin yaşı, eğitimi ve mesleği ile ilişkili olduğu bulunmuştur

Yapılan çalışmalar çocukluk döneminde depresyonun sık görülmediğini, ancak ergenliğin başından itibaren hızla arttığını göstermektedir. Çocukluk

depresyonunda cinsiyet farkı bulunmadığı halde, kız ergenlerde depresyon erkeklere göre daha fazladır. Aile içi ilişki sorunları, anne-babada psikopatoloji, olumsuz yaşam olayları ve düşük benlik saygısının çocuk ve ergen depresyonuyla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Öy, 1995)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığı bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Fatih ilçesindeki devlet ortaokullarında 6. ve 7. sınıflarda öğrenim gören 11100 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini oluşturmak için, Fatih ilçesindeki ortaokullardan 9 tanesi sosyo-ekonomik seviyeye göre (alt,orta,üst) random yöntemiyle seçilmiştir. Seçilen her okuldan da 6. ve 7. Sınıf seviyesinden 1'er sınıf random örnekleme yöntemiyle seçilip toplam 526 Öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımı çizelge 1'de gösterilmiştir. Çizelgede, okulların bazılarının ilkokul bazılarının ortaokul olarak yazılmasının nedeni 4+4+4 eğitim sistemine geçildiğinden dolayı bazı ilköğretim okullarının adı ilkokul, bazılarının ki ise ortaokul olduğundandır.

Çizelge 1: Araştırma Örnekleminin Okullara Göre Dağılımı

Okul adı	f	%	%geç	%yığ
Çapa Atatürk Ortaokulu	60	11,4	11,4	11,4
Riyaziyeci Salih Zeki Ortaokulu	52	9,9	9,9	21,3
Vedide Baha Pars Ortaokulu	77	14,6	14,6	35,9
Emin Ali Yasin İlkokulu	75	14,3	14,3	50,2
Melek Hatun İlkokulu	59	11,2	11,2	61,4
Topkapılı Mehmet Bey Ortaokulu	53	10,1	10,1	71,5
İskenderpaşa İlkokulu	40	7,6	7,6	79,1
Katip Çelebi İlkokulu	67	12,7	12,7	91,8
Atatürk İmam Hatip Ortaokulu	43	8,2	8,2	100,0
Toplam	526	100	100	

Çizelge 1’de örneklem grubunu oluşturan okullarda uygulanan ve geçerli olan ölçek sayısı; Çapa Atatürk Ortaokulu 60 (%11,4), Riyaziyeci Salih Zeki Ortaokulu 52 (%9,9), Vedide Baha Pars Ortaokulu 77 (%14,6), Emin Ali Yasin İlkokulu 75 (%14,3), Melek Hatun İlkokulu 59 (%11,2), Topkapılı Mehmet Bey Ortaokulu 53 (%10,1), İskenderpaşa İlkokulu 40 (%7,6), Katip Çelebi İlkokulu 67 (%12,7) ve Atatürk İmam Hatip Ortaokulu 43 (% 8,2) öğrenciye uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, öğrencilerin bazı özelliklerini belirleyebilmek için “Kişisel Bilgi Formu” araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanmıştır. Algılanan anne-baba tutumlarını belirleyebilmek için Kuzgun ve Eldeklioğlu (1993) tarafından geliştirilmiş olan “Anne-Baba Tutumları Ölçeği”, benlik saygısının düzeyini belirleyebilmek için Morris Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye Çuhadaroğlu (1986) tarafından uyarlaması yapılan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg’s Self Esteem Scale)”, Depresyon düzeyini ölçmek için ise Kovacs tarafından geliştirilmiş Türkçeye uyarlaması Öy (1991) tarafından yapılan “Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Örnekleme oluşturan öğrencileri çeşitli yönleri ile tanımak amacıyla araştırmacı ve danışman tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu 7 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular, araştırma kapsamında ele alınan bağımsız değişkenler ile

ilgili bilgi sağlamaktadır. Bu sorular şunlardır: öğrencinin; cinsiyeti, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailenin algılanan ekonomik durumu, anne-babanın hayatta olup olmaması ve anne babanın medeni durumu ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Algılanan Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABT)

Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarını belirleyebilmek için Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş daha sonra Kuzgun ve Eldeleklioglu (1993) tarafından revize edilmiş olan anne-baba tutum ölçeği araştırmada kullanılmıştır. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; demokratik anne-baba tutumu, otoriter anne-baba tutumu ve koruyucu anne-baba tutumudur. Toplam soru sayısı 40 olup, alt boyutlarına dağılımı aşağıda verilmiştir.

Çizelge 2. Anne-Baba Tutumlarının Alt Boyutları, Soru Sayısı ve Soru Numaraları

Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları	Soru sayısı	Soru Numaraları
Demokratik Tutum	15	1,2,6,7,13,14,15,20,21,22,29,30,36,37,39
Koruyucu-İstekçi Tutum	15	4,9,10,11,17,18,19,24,25,26,27,28,32,33,34
Otoriter Tutum	10	3,5,8,12,16,23,31,35,38,40

Ölçekteki önermelere öğrenciler cevap vermiştir. Öğrencilerden 5 basamaklı Likert ölçek tipine göre derecelendirme yapmaları istenmiştir. Her madde için ölçek cevapları 1'den 5'e kadar şu şekilde derecelendirilmiştir; Hiç uygun değil (1), Çok az uygun (2), Kısmen uygun (3), Oldukça uygun (4), Tamamen uygun (5). Öğrencilerden bu seçeneklerden birini işaretlenmesi istenmiştir.

Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirliğinin iç tutarlık katsayıları; demokratik tutum için .89, koruyucu istekçi tutum için, .82 ve otoriter tutum için .78 olarak bulunmuştur (Kuzgun ve Eldeleklioglu, 2005; s.72).

3.3.3. Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Self-Esteem Scale (Benlik Saygısı Ölçeği), Rosenberg (1965) tarafından ergenlere yönelik benlik saygısı ölçüm aracı olarak geliştirilmiştir. Çuhadaroglu ölçeği Türkçe'ye çevirmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yaparak Türkiye'deki ergenlerde de kullanılabilecek hale getirmiştir (Çuhadaroglu,

1986). Rosenberg, A.B.D.'deki ergenlerde yaptığı çalışmada benlik saygısını değişik özelliklerle birlikte değerlendirmek amacıyla başka küçük alt ölçeklerden de yararlanmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasına bunlar da alınmıştır. Ama her bir alt ölçeğin ölçtüğü özellikler ve değerlendirmeleri farklıdır.

Benlik saygısı ölçeği 10 sorudan oluşmaktadır. Sorular Guttman değerlendirme yöntemiyle puanlanmaktadır. Testi dolduran kişi tüm sorulardan puan aldığı zaman maksimum puanı 6 olmaktadır.

“0-2.00 puan yüksek” , “2.01-4.00 puan orta” ve “4.01-6.00 puan” düşük benlik saygısı düzeyi olarak saptanmıştır.

Grup uygulamalarında, her bir deneğin toplam puanı bu şekilde hesaplanarak puan ortalamasıyla grubun benlik saygısı düzeyi belirlenebilmektedir (Çuhadaroğlu, 1986).

3.3.4. Depresyon Ölçeği

Depresyon ölçeği Kovacs (1981) tarafından, “1- Çocukluk depresyonu vardır, 2- Gözlenebilir ve ölçülebilir, 3- Özellikleri erişkinlerdekine benzer” görüşlerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Beck depresyon ölçeği esas alınmakla birlikte, çocukluk depresyonuna özgü okul durumu, arkadaş ilişkisi gibi alanlarla ilgili sorularda eklenmiştir. Dili 6-17 yaş çocuklarının anlayabileceği şekilde sadeleştirilmiştir. Ölçek çocuğa okunarak veya çocuk tarafından okunarak doldurulmaktadır. Yirmi yedi maddelik bir ölçektir. “Her madde de üç değişik seçenek bulunmaktadır. Çocuktan son iki hafta içinde kendisine en uygun cümleyi seçmesi istenmektedir. Her madde belirtinin şiddetine göre 0,1 veya 2 puan almakta olup, maksimum puan 54’tür. Alınan puan ne kadar yüksekse, depresyon o kadar ağır demektir. Kesim puanı 19 olarak önerilmektedir” (Kovacs 1981, akt. Öy, 1991; s.132).

Ölçeğin güvenilirliğini göstermek için test- tekrar test güvenilirliğine ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. 380 öğrenciye ilk uygulamadan bir hafta sonra ölçek ikinci kez uygulanmış ve pearson momentler çarpımı korelasyonu $r=0,80$ ($p<0,001$) bulunmuştur (Öy, 1991; s.134).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma Ekim-Aralık 2012 tarihleri arasında yapılmıştır. Uygulama yapabilmek için İstanbul il Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmış ve uygulamanın yapılacağı okullar random seçim yöntemiyle belirlenmiştir. Uygulanacak okullardaki rehber öğretmenlere bilgi verilmiş ve rehber öğretmenlerden uygulayıcı olarak yardım alınmıştır. Her uygulamadan önce araştırma konusu öğrencilere ifade edilmiştir. Öğrencilerin cevaplamaları içtenlikle yapmaları için araştırmanın amacı, önemi, kişisel kimlik bilgilerin gerekli olmadığı ve verilerin gizli tutulacağı öğrencilere aktarılmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarının nasıl yanıtlanacağına ilişkin de açıklama yapılmıştır. Öğrencilerin cevaplamaı yaklaşık 35 dakikada yaptıkları gözlenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Benlik Saygısı Ölçeği ve Depresyon Ölçeği 579 öğrenciye uygulanmıştır. Daha sonra cevap kâğıtlarının genel kontrolleri yapılmış eksik ya da birden fazla seçenek işaretlenmiş olan ve geçersiz bulunan 53 öğrenciye ait cevap kâğıdı değerlendirme dışı bırakılmış ve geçerli olan 526 cevap kağıdı değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerini yapmak amacıyla SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır.

Grubun geneli ile bulgular frekans ve yüzdelerle ortaya konulmuştur. Araştırmanın birinci alt problemi olan Anne Baba Tutumlarının Alt Boyutları İle Benlik Saygısı ve Depresyonun ne düzeyde olduğunu belirlemek için aritmetik ortalama, standart sapma ve ortalamanın standart hatası kullanılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını, araştırmanın üçüncü alt problemi olan öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ve araştırmanın dördüncü alt problemi olan öğrencilerinin benlik saygısı ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının cinsiyet ve anne-babanın medeni durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının annenin eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve algılanan gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA analizlerinin anlamlı çıktığı durumlarda homojen varyanslarda Scheffe analizi, homojen olmadığı durumlarda Tamhane's T2 analizi kullanılmıştır. Öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H analizi kullanılmış, Kruskal Wallis H analizlerinin anlamlı çıktığı durumlarda Mann Whitney-U analizi kullanılmıştır. Yine aynı alt problemde olan öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının ebeveynlerin hayatta olup olmaması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Mann Whitney-U analizi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

4.1 Grubun Genel Yapısına İlişkin Bulgular

Örneklem grubundaki öğrencilere ait sosyo-demografik verilerin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Çizelge 3. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	f	%	%geç	%yığ
Erkek	249	47,3	47,3	47,3
Kız	277	52,7	52,7	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 3'te örneklem grubundaki öğrencilerin 249'u (%47,3) erkek, 277'si (%52,7) ise kızdır.

Çizelge 4. Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Eğitim Durumu*	F	%	%geç	%yığ
Okul mezunu değil	60	11,4	11,4	11,4
İlkokul	190	36,1	36,1	47,5
Ortaokul	105	20,0	20,0	67,5
Lise	135	25,7	25,7	93,2
Üniversite ve üstü	36	6,8	6,8	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 4'de örneklem grubundaki öğrencilerin annelerinin 60'ı (%11,4) herhangi bir okul mezunu değil ("*okur yazar değil*" ve "*okur yazar*" seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için "*okul mezunu değil*" seçeneği altında birleştirilmiştir), 190'ı (%36,1) ilkokul, 105'i (%20) ortaokul, 135'i (%25,7) lise ve 36'sı (%6,8) ise üniversite ve üstü ("*üniversite*" ve "*yüksek lisans ve üzeri*" seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için "*Üniversite ve üstü*" seçeneği altında birleştirilmiştir) mezunudur.

Çizelge 5. Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Baba Eğitim Durumu*	F	%	%geç	%yığ
Okul mezunu değil	27	5,1	5,1	5,1
İlkokul	156	29,7	29,7	34,8
Ortaokul	128	24,3	24,3	59,1
Lise	137	26,0	26,0	85,2
Üniversite ve üstü	78	14,8	14,8	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 5’te örneklem grubundaki öğrencilerin babalarının 27’si (%5,1) herhangi bir okul mezunu değil (“okur yazar değil” ve “okur yazar” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “okul mezunu değil” seçeneği altında birleştirilmiştir), 156’sı (%29,7) ilkokul, 128’i (%24,3) ortaokul, 137’si (%26) lise ve 78’i (%14,8) ise üniversite ve üstü (“üniversite” ve “yüksek lisans ve üzeri” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “Üniversite ve üstü” seçeneği altında birleştirilmiştir) mezunudur.

Çizelge 6. Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Kardeş Sayısı	f	%	%geç	%yığ
1 kardeş	56	10,6	10,6	10,6
2 kardeş	216	41,1	41,1	51,7
3 kardeş	133	25,3	25,3	77,0
4 kardeş ve üstü	121	23,0	23,0	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 6’da örneklem grubundaki öğrencilerin 56’sı (%10,6) 1 kardeş, 216’sı (%41,1) 2 kardeş, 133’ü (%25,3) 3 kardeş ve 121’si (%23) ise 4 ve daha fazla kardeşidir.

Çizelge 7. Algılanan Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gelir Düzeyi**	f	%	%geç	%yığ
Düşük ve ortanın altı	73	13,9	13,9	13,9
Orta	314	59,7	59,7	73,6
Ortanın üstü ve yüksek	139	26,4	26,4	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 7’de örneklem grubundaki öğrencilerin 73’ü (%13,9) düşük ve ortanın altı gelir grubunda olduğunu (“Düşük” ve “Ortanın altı” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “Düşük ve ortanın altı” seçeneği altında birleştirilmiştir), 314’ü (%59,7) orta gelir grubunda olduğunu, 139’u (%26,4) ise ortanın üstü ve yüksek gelir grubunda olduğunu (“Ortanın üstü” ve “Yüksek” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “Ortanın üstü ve yüksek” seçeneği altında birleştirilmiştir) belirtmiştir.

Çizelge 8. Anne ve Babanın Hayatta Olup Olmaması Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne-Baba Sağ/Ölü*	f	%	%geç	%yığ
Anne ve babam sağ	514	97,7	97,7	97,7
Anne veya babam öldü	12	2,3	2,3	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 8’de örneklem grubundaki öğrencilerin 514’ü (%97,7) anne ve babasının sağ olduğunu, 12’si (%2,3) ise anne veya babasının öldüğünü (“annem ve babam öldü”, “sadece annem öldü” ve “sadece babam öldü” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “anne veya babam öldü” seçeneği altında birleştirilmiştir) belirtmiştir.

Çizelge 9. Anne-Babanın Medeni Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Medeni Durumu**	f	%	%geç	%yığ
Evliler	490	93,2	93,2	93,2
Boşandılar	36	6,8	6,8	100,0
Toplam	526	100,0	100,0	

Çizelge 9’da örneklem grubundaki öğrencilerin 490’ının (%93,2) ebeveyni evli, 36’sının (%6,8) ise boşanmıştır (“boşandılar” ve “boşanmadılar fakat ayrı yaşıyorlar” seçenekleri örneklem sayısı yeterli olmadığı için “boşandılar” seçeneği altında birleştirilmiştir).

4.2. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubundaki öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarıyla benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki ve benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki irdelenmiş, ayrıca algılanan anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.2.1. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular

Çizelge 10. Öğrencilerin Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Puan	N	\bar{x}	SS	$Sh_{\bar{x}}$
Demokratik Tutum	526	4,23	0,66	0,03
Koruyucu/İstekçi Tutum	526	3,04	0,67	0,03
Otoriter Tutum	526	2,15	0,75	0,03
Benlik Saygısı	526	1,80	1,45	0,06
Depresyon	526	13,00	5,76	0,25
Toplam	526			

Çizelge 10'da görüldüğü üzere araştırma grubundaki öğrencilerin anne-baba tutum ölçeğinin (ABTÖ) *demokratik tutum boyutundan* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 4,23$, standart sapması $SS = 0,66$ ve ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = 0,03$ olarak; *koruyucu/istekçi tutum boyutundan* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 3,04$, standart sapması $SS = 0,67$ ve ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = 0,03$ olarak; *otoriter tutum boyutundan* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 2,15$, standart sapması $SS = 0,75$ ve ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = 0,03$ olarak; ayrıca *benlik saygısı ölçeğinden* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 1,80$, standart sapması $SS = 1,45$ ve ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = 0,06$ ve *depresyon ölçeğinden* aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x} = 13,00$,

standart sapması $SS=5,76$ ve ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=0,25$ olarak hesaplanmıştır.

Yukarıdaki sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin anne-babalarının tutumlarını daha çok demokratik olarak algıladıkları ($\bar{x}=4,23$), ayrıca öğrencilerin, benlik saygısının yüksek ($\bar{x}=1,80$) ve depresyon düzeylerinin düşük ($\bar{x}=13,00$) çıktığı söylenebilir.

4.2.2. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Benlik Saygısına İlişkin Bulgular

Çizelge 11. Anne-Baba Tutum Ölçeği Puanları İle Benlik Saygısı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	R	p
Demokratik Tutum Benlik Saygısı	526	-,408	P<,001
Koruyucu-İstekçi Tutum Benlik Saygısı	526	,218	P<,001
Otoriter Tutum Benlik Saygısı	526	,422	P<,001

Çizelge 11’de görüldüğü üzere anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan demokratik tutumdan elde edilen puanlar ile benlik saygısı ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=-,408$; $p<,001$). Ailede demokratik tutum puanları arttıkça benlik saygısı puanları azalmaktadır. Yani *ebeveynin sergilemiş olduğu demokratik tutum arttıkça, öğrencinin benlik saygısı da artmaktadır.*

Anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi tutumdan elde edilen puanlar ile benlik saygısı ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=,218$; $p<,001$). Ailede koruyucu-istekçi tutum puanları arttıkça benlik saygısı puanları da artmaktadır. Yani *ebeveynin sergilemiş olduğu koruyucu-istekçi tutum arttıkça benlik saygısı da azalmaktadır. (Benlik saygısı puanı ile benlik saygısı düzeyi arasında ters orantı vardır.)*

Anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan otoriter tutumdan elde edilen puanlar ile benlik saygısı ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=,422$; $p<,001$). Ailede otoriter tutum puanları arttıkça benlik saygısı puanları artmaktadır. Yani *ebeveynin sergilemiş olduğu otoriter tutum arttıkça, benlik saygısı azalmaktadır.*

4.2.3. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Alt Boyutları İle Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular

Çizelge 12. Anne-baba Tutum Ölçeği Puanları ile Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	R	p
Demokratik Tutum Depresyon	526	-,465	P<,001
Koruyucu-İstekçi Tutum Depresyon	526	,131	P<,005
Otoriter Tutum Depresyon	526	,345	P<,001

Çizelge 12’de görüldüğü üzere anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan demokratik tutumdan elde edilen puanlar ile depresyon ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda, değişkenler arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=-,465$; $p<,001$). Ailede demokratik tutum puanları arttıkça, depresyon düzeyi puanları azalmaktadır. Yani *ebeveynin sergilemiş olduğu demokratik tutum arttıkça, öğrencinin depresyon düzeyi azalmaktadır.*

Anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi tutumdan elde edilen puanlar ile depresyon ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=,131$; $p<,005$). Yani *ailede koruyucu-istekçi tutum arttıkça, depresyon düzeyi de artmaktadır.*

Anne-baba tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan otoriter tutumdan elde edilen puanlar ile depresyon ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi

sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=,345$; $p<,001$). Yani *ailede otoriter tutum arttıkça, depresyon düzeyi de artmaktadır.*

4.2.4. Benlik Saygısı İle Depresyon Düzeyine İlişkin Bulgular

Çizelge 13. Benlik Saygısı ölçeği Puanları ile Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

<u>Değişkenler</u>	<u>N</u>	<u>r</u>	<u>p</u>
Benlik Saygısı	526	,514	P<,001
Depresyon			

Çizelge 13’de görüldüğü üzere benlik saygısı ölçeğinden elde edilen puanlar ile depresyon ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r=,514$; $p<,001$). Öğrencinin benlik saygısı puanları arttıkça, depresyon puanları da artmaktadır. Yani *öğrencinin benlik saygısı arttıkça, depresyon düzeyi azalmaktadır.*

4.2.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular

Çizelge 14. Anne-Baba Tutumlarının Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Tutum	Erkek	249	4,17	0.66	0.04	-1,94	524	,053
	Kız	277	4,28	0.66	0.04			
Koruyucu/İstekçi Tutum	Erkek	249	3,06	0.67	0.04	,878	524	,381
	Kız	277	3,01	0.67	0.04			
Otoriter Tutum	Erkek	249	2,28	0.74	0.05	3,969	524	,000
	Kız	277	2,03	0.73	0.04			

Çizelge 14’te görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup T Testi sonucunda demokratik tutum boyutunda ($t=-1,94$; $p>,05$) ve koruyucu-istekçi tutum boyutunda ($t=,878$; $p>,05$) grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak *otoriter tutum* boyutunda grupların

aritmetik ortalamaları arasındaki fark erkek öğrencilerin lehine anlamlı bulunmuştur ($t=3,969$; $p<,001$). Yani *erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre anne-babalarının tutumlarını daha otoriter algılamaktadırlar.*

4.2.6. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 15. Anne-Baba Tutumlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Tutum	Okul mezunu değil	60	4,10	0,65	G.Arası	5,12	4	1,28	3,04	0,02
	İlkokul	190	4,23	0,69	G.İçi	219,26	521	0,42		
	Ortaokul	105	4,11	0,68	Toplam	224,38	525			
	Lise	135	4,33	0,60						
	Üniversite ve üstü	36	4,43	0,49						
	Toplam	526	4,23	0,65						
Koruyu-İstekçi Tutum	Okul mezunu değil	60	3,25	0,55	G.Arası	6,38	4	1,60	3,62	0,01
	İlkokul	190	3,11	0,62	G.İçi	229,59	521	0,44		
	Ortaokul	105	2,99	0,68	Toplam	235,98	525			
	Lise	135	2,91	0,74						
	Üniversite ve üstü	36	2,92	0,72						
	Toplam	526	3,04	0,67						
Otoriter Tutum	Okul mezunu değil	60	2,31	0,73	G.Arası	3,24	4	0,81	1,45	0,22
	İlkokul	190	2,19	0,76	G.İçi	291,60	521	0,56		
	Ortaokul	105	2,14	0,74	Toplam	294,84	525			
	Lise	135	2,07	0,72						
	Üniversite ve üstü	36	2,02	0,84						
	Toplam	526	2,15	0,75						

Çizelge 15'te görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ölçeğin *otoriter tutum* ($F=1,45$; $p>,05$) boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutum ölçeğinin *Demokratik Tutum* ($F=3,04$; $p<,05$) ve *koruyu-istekçi tutum* ($F=3,62$; $p<,001$) boyutlarında ise grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur.

Bu sonucun ardından farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek için, öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş; varyansların *demokratik tutum boyutunda* ($L=1,59$; $p>,05$) homojen olduğu, ancak *koruyucu istekçi tutum boyutunda* ($L=2,82$; $p<,05$) heterojen olduğu görülmüştür. Bu nedenle varyansın homojen olduğu durumlarda Scheffe testi ve varyansın homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane's T2 testi tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 15.1. Demokratik Tutum Boyutunun Annenin Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	Sh $_{\bar{x}}$	p
Okul mezunu değil	İlkokul	-,13	,10	,76
	Ortaokul	-,01	,11	1,00
	Lise	-,22	,10	,30
	Üniversite ve üstü	-,33	,14	,21
ilkokul	Okul mezunu değil	,13	,10	,76
	Ortaokul	,12	,08	,68
	Lise	-,09	,07	,89
	Üniversite ve üstü	-,20	,12	,58
Ortaokul	Okul mezunu değil	,01	,11	1,00
	İlkokul	-,12	,08	,68
	Lise	-,21	,08	,18
	Üniversite üstü	-,31	,12	,16
Lise	Okul mezunu değil	,22	,10	,29
	İlkokul	,09	,07	,80
	Ortaokul	,21	,08	,18
	Üniversite ve üstü	-,11	,12	,94
Üniversite ve üstü	Okul mezunu değil	,33	,14	,21
	İlkokul	,20	,12	,57
	Ortaokul	,32	,13	,16
	Lise	,11	,12	,94

Çizelge 15.1'de görüldüğü üzere, *demokratik tutum boyutu* puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe analizi sonucunda herhangi bir anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak homojen tetstlerden olan ve Scheffe'ye göre daha esnek olan LSD analizi yapıldığında, annesinin eğitim düzeyi lise, üniversite ve üstü olan öğrenciler, annesinin eğitim düzeyi herhangi bir okul mezunu olmayan ve ortaokul

mezunu olanlara göre, ebeveynlerinin tutumunu daha demokratik algılamaktadırlar ($p < .05$). Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Çizelge 15.2. Koruyucu İstekçi Tutum Boyutunun Annenin Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Okul mezunu değil	İlkokul	0,14	0,08	0,66
	Ortaokul	0,26	0,10	0,08
	Lise	0,33	0,10	0,01
	Üniversite ve üstü	0,33	0,14	0,19
ilkokul	Okul mezunu değil	-0,14	0,08	0,66
	Ortaokul	0,12	0,08	0,76
	Lise	0,19	0,08	0,13
	Üniversite ve üstü	0,19	0,13	0,79
Ortaokul	Okul mezunu değil	-0,26	0,10	0,08
	İlkokul	-0,12	0,08	0,76
	Lise	0,07	0,09	1,00
	Üniversite üstü	0,07	0,14	1,00
Lise	Okul mezunu değil	-0,33	0,10	0,01
	İlkokul	-0,19	0,08	0,13
	Ortaokul	-0,07	0,09	1,00
	Üniversite ve üstü	0,00	0,14	1,00
Üniversite ve üstü	Okul mezunu değil	-0,33	0,14	0,19
	İlkokul	-0,19	0,13	0,79
	Ortaokul	-0,07	0,14	1,00
	Lise	0,00	0,14	1,00

Çizelge 15.2'de görüldüğü üzere, *koruyucu-istekçi tutum boyutu* puanlarının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan *Tamhane's T2* analizi sonucunda annesinin eğitim düzeyi lise olan öğrenciler, annesinin eğitim düzeyi herhangi bir okul mezunu olmayanlara göre ebeveynlerinin tutumunu daha az koruyucu-istekçi tutum algılamaktadırlar ($p < .01$). Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4.2.7. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 16. Anne-Baba Tutumlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Demokratik	Okul mezunu değil	27	169,22	12,85	4	,012
	İlkokul	156	266,58			
	Ortaokul	128	264,35			
	Lise	137	262,69			
	Üniversite üstü	78	289,99			
	İlkokul	526				
Koruyucu	Okul mezunu değil	27	282,15	13,35	4	,010
	İlkokul	156	295,54			
	Ortaokul	128	262,02			
	Lise	137	234,47			
	Üniversite üstü	78	246,37			
	İlkokul	526				
Otoriter	Okul mezunu değil	27	348,26	11,79	4	,019
	İlkokul	156	269,34			
	Ortaokul	128	250,04			
	Lise	137	266,81			
	Üniversite üstü	78	238,76			
	İlkokul	526				

Çizelge 16’da görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda ölçeğin *demokratik boyutunda* ($X^2=12,85$; $p<,05$), *koruyucu-istekçi boyutunda* ($X^2=13,35$; $p<,05$) ve *otoriter boyutunda* ($X^2=11,79$; $p<,05$) grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bu sonucunun ardından farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U analizlerine geçilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 16.1. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Demokratik Tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	Okul mezunu değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite ve üstü
Okul mezunu değil	$\bar{x}_{sıra}=169,22$	$p<,01$	$p<,01$	$p<,01$	$p<,01$
İlkokul		$\bar{x}_{sıra}=266,58$	$p>,05$	$p>,05$	$p>,05$
Ortaokul			$\bar{x}_{sıra}=264,35$	$p>,05$	$p>,05$
Lise				$\bar{x}_{sıra}=262,69$	$p>,05$
Üniversite ve üstü					$\bar{x}_{sıra}=289,99$

Çizelge 16.1’de görüldüğü üzere, anne-baba tutumları ölçeğinin *demokratik tutum boyutu* puanlarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonucunda, babası herhangi bir okul mezunu olmayan öğrenciler, babası herhangi bir okul mezunu olan öğrenci grubuna göre ebeveyninin tutumunu, daha az demokratik olarak algılamaktadırlar ($p<,01$).

Çizelge 16.2. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Koruyucu-İstekçi tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	Okul mezunu değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite ve üstü
Okul mezunu değil	$\bar{x}_{sıra}=282,15$	$p>,05$	$p>,05$	$p>,05$	$p>,05$
İlkokul		$\bar{x}_{sıra}=295,54$	$p<,05$	$p<,01$	$p<,05$
Ortaokul			$\bar{x}_{sıra}=262,02$	$p>,05$	$p>,05$
Lise				$\bar{x}_{sıra}=234,47$	$p>,05$
Üniversite ve üstü					$\bar{x}_{sıra}=246,37$

Çizelge 16.2’de görüldüğü üzere, anne-baba tutumları ölçeğinin *koruyucu-istekçi tutum boyutu* puanlarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonucunda babası ilkokul mezunu olan öğrenci grubu, babası ortaokul ($p<,05$), lise ($p<,01$) ve üniversite ve üstü ($p<,05$) mezunu olan öğrenci grubuna göre ebeveyninin tutumunu daha koruyucu-istekçi algılamaktadır.

Çizelge 16.3. Anne-Baba Tutumları Ölçeğinin Otoriter Tutum Alt Boyutu Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	Okul mezunu değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite ve üstü
Okul mezunu değil	$\bar{x}_{sıra}=348,26$	$p<,01$	$p<,01$	$p<,05$	$p<,01$
İlkokul		$\bar{x}_{sıra}=269,34$	$p>,05$	$p>,05$	$p>,05$
Ortaokul			$\bar{x}_{sıra}=250,04$	$p>,05$	$p>,05$
Lise				$\bar{x}_{sıra}=266,81$	$p>,05$
Üniversite ve üstü					$\bar{x}_{sıra}=238,76$

Çizelge 16.3'te görüldüğü üzere, anne-baba tutumları ölçeğinin *otoriter tutum boyutu* puanlarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonucunda babası herhangi bir okuldan mezun olmayan öğrenci grubu, babası ilkokul ($p<,01$), ortaokul ($p<,01$), lise ($p<,05$) ve üniversite ve üstü ($p<,01$) mezunu olan öğrenci grubuna göre ebeveyninin tutumunu daha otoriter algılamaktadır.

4.2.8. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 17. Anne Baba Tutumlarının Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Tutum	Tek çocuk	56	4,37	0,50	G.Arası	2,68	3	,89	2,10	,09
	2 Kardeş	216	4,24	0,70	G.İçi	221,70	522	,42		
	3 Kardeş	133	4,26	0,63	Toplam	224,37	525			
	4 Kardeş/üstü	121	4,12	0,65						
	Toplam	526	4,23	0,65						
Koruyu-İstekçi Tutum	Tek çocuk	56	3,06	0,69	G.Arası	4,46	3	1,49	3,35	,02
	2 Kardeş	216	2,98	0,67	G.İçi	231,51	522	,44		
	3 Kardeş	133	2,97	0,69	Toplam	235,98	525			
	4 Kardeş/üstü	121	3,20	0,62						
	Toplam	526	3,04	0,67						
Otoriter Tutum	Tek çocuk	56	2,16	0,73	G.Arası	1,35	3	,45	,80	,49
	2 Kardeş	216	2,11	0,76	G.İçi	293,47	522	,56		
	3 Kardeş	133	2,13	0,75	Toplam	294,83	525			
	4 Kardeş/üstü	121	2,24	0,74						
	Toplam	526	2,15	0,75						

Çizelge 17’de görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının öğrencilerin kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ölçeğin *demokratik tutum* ($F=2,10; p>,05$) ve *otoriter tutum* ($F=3,35; p>,05$) boyutlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutum ölçeğinin *koruyucu-istekçi tutum* ($F=3,04; p<,05$) boyutunda ise grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur.

Bu sonucun ardından farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyansların koruyucu-istekçi boyutunda ($L=0,74; p>,05$) homojen olduğu görülmüştür. Bu nedenle varyans homojen olduğu için Scheffe testi tercih edilmiş ve sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 17.1. Koruyucu-İstekçi Tutum Boyutunun Kardeş Sayısına Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	Sh $_{\bar{x}}$	p
Tek çocuk	2 Kardeş	0,08	0,10	0,89
	3 Kardeş	0,08	0,11	0,89
	4 Kardeş/üstü	-0,14	0,11	0,64
2 Kardeş	Tek çocuk	-0,08	0,10	0,89
	3 Kardeş	0,00	0,07	1,00
	4 Kardeş/üstü	-0,22	0,08	0,04
3 Kardeş	Tek çocuk	-0,08	0,11	0,89
	2 Kardeş	0,00	0,07	1,00
	4 Kardeş/üstü	-0,22	0,08	0,07
4 Kardeş/üstü	Tek çocuk	0,14	0,11	0,64
	2 Kardeş	0,22	0,08	0,04
	3 Kardeş	0,22	0,08	0,07

Çizelge 17.1’de görüldüğü üzere, *koruyucu-istekçi tutum* boyutu puanlarının *kardeş sayısı* değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe analizi sonucunda kardeş sayısı 4 ve üstü olan öğrenciler, kardeş sayısı 2 olan öğrencilere göre ebeveynlerinin tutumunu daha koruyucu-istekçi algılamaktadırlar ($p<,05$). Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

4.2.9. Algılanan Gelir Düzeyine Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 18. Anne-baba tutumlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklaşım Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Tutum	Düşük/Ortanın altı	73	4,10	0,78	G.Arası	1,99	2,00	0,99		
	Orta	314	4,23	0,63	G.İçi	222,39	523,	0,43	2,34	0,10
	Ortanın üstü/Yüksek	139	4,30	0,63	Toplam	224,38	525,			
	Toplam	526	4,23	0,65						
Koruyu-İstekçi Tutum	Düşük/Ortanın altı	73	3,18	0,58	G.Arası	1,87	2	0,94		
	Orta	314	3,01	0,71	G.İçi	234,11	523	0,45	2,09	0,13
	Ortanın üstü/Yüksek	139	3,03	0,62	Toplam	235,98	525			
	Toplam	526	3,04	0,67						
Otoriter Tutum	Düşük/Ortanın altı	73	2,33	0,81	G.Arası	2,66	2	1,33		
	Orta	314	2,12	0,75	G.İçi	292,18	523	0,56	2,38	0,09
	Ortanın üstü/Yüksek	139	2,12	0,71	Toplam	294,84	525			
	Toplam	526	2,15	0,75						

Çizelge 18’de görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının öğrencilerin algıladıkları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, ölçeğin *demokratik tutum* ($F=2,34$; $p>,05$), *koruyucu-istekçi tutum* ($F=2,09$; $p>,05$) ve *otoriter tutum* ($F=2,38$; $p>,05$) boyutlarında grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır.

4.2.10. Ebeveynin Hayatta Olup Olmamasına Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 19. Anne-Baba Tutumlarının Ebeveynin Hayatta Olup Olmamasına Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Demokratik	Anne-Baba sağ	514	265,70	136572	1951	-2,18	,029
	Anne veya Baba ölü	12	169,08	2029			
	Toplam	526					
Koruyucu	Anne-Baba sağ	514	263,43	135402	3047	-,071	,943
	Anne veya Baba ölü	12	266,58	3199			
	Toplam	526					
Otoriter	Anne-Baba sağ	514	263,84	135611,5	2911,5	-,332	,740
	Anne veya Baba ölü	12	249,13	2989,5			
	Toplam	526					

Çizelge 19’da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin anne-baba tutumları ölçeği ortalamalarının ebeveynin hayatta olması değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U analizi sonucunda *koruyucu* ($z=-,071$; $p>,05$) ve *otoriter* ($z=-,332$; $p>,05$) tutum boyutlarında grupların sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır; ancak *demokratik tutum boyutunda* grupların sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($z=-2,18$; $p<,05$). Yani her iki ebeveyni de sağ olan öğrenciler, ebeveynlerinden en az birisini kaybedenlere göre anne-babasının tutumunu daha demokratik algılamaktadırlar.

4.2.11. Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çizelge 20. Anne-Baba Tutumlarının Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Tutum	Evli	490	4,25	0.64	0.029	2,122	524	,034
	Boşanmış	36	4,01	0.81	0.13			
Koruyucu/İstekçi Tutum	Evli	490	3,04	0.66	0.03	,884	524	,377
	Boşanmış	36	2,94	0.75	0.13			
Otoriter Tutum	Evli	490	2,14	0.73	0.03	-,745	524	,457
	Boşanmış	36	2,24	0.94	0.17			

Çizelge 20’de görüldüğü üzere anne-baba tutumlarının anne-babanın medeni durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup T testi sonucunda *otoriter tutum boyutunda* ($t=-,745$; $p>,05$) ve *koruyucu-İstekçi tutum boyutunda* ($t=,884$; $p>,05$) grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak *demokratik tutum* boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anne-babası evli olan öğrencilerin lehine anlamlı bulunmuştur ($t=2,122$; $p<,05$). Yani anne babası evli olan öğrenciler, anne babası boşanmış olan öğrencilere göre ebeveynlerinin tutumlarını daha demokratik algılamaktadırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının alt boyutları ile benlik saygısı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki, benlik saygısı ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki; ayrıca algılanan anne-baba tutumlarının alt boyutlarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bulgularına göre örnekleme oluşturan öğrencilerin algılanan anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, öğrenciler anne-babalarının tutumlarını daha çok demokratik olarak algılamaktadırlar. Öğrencilerin benlik saygıları değerlendirildiğinde, benlik saygısı düzeyleri yüksek çıkmıştır. Öğrencilerinin depresyon düzeyleri değerlendirildiğinde, depresyon düzeyleri düşük çıkmıştır.

Bu sonuçlara bakıldığında anne-babasının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısının yüksek ve depresyona girme ihtimalinin düşük olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre algılanan anne-baba tutumlarının alt boyutları ile benlik saygısı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, algılanan anne-baba tutumlarının tüm alt boyutlarıyla ilişkisi anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre anne-babanın sergilemiş olduğu demokratik tutum arttıkça öğrencinin benlik saygısı artmakta, ancak koruyucu-istekçi ve otoriter tutum artığında ise öğrencinin benlik saygısı azalmaktadır.

Kuzgun (1972) “ana baba tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi” konulu araştırmasında, demokratik anne baba tutumunun, çocuğun kendini gerçekleştirmesi için en elverişli yaklaşım olduğu, otoriter tutumun ise, çocuğun kendini gerçekleştirmesini engellendiği sonucuna ulaşmıştır. Şimşek (2006) “duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi” adlı araştırmasında, anne baba tutumlarının alt boyutlarıyla

(demokratik, koruyucu, otoriter) beş duygusal zeka alt boyutu arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Demokratik tutum sergileyen ailelerde çocuğun öz-farkındalığı, duygularının farkındalığı, empati kurma becerisi ve sosyal becerisi artmaktadır. Otoriter tutum arttıkça sosyal beceri, duyguların farkında olma, kendinin farkında olma ve empati kurma becerileri azalmaktadır. Baldwin (1995) tarafından yapılan araştırmada, demokratik tutumun çocuğun kişilik gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bilal (1984) “demokratik ve otoriter olarak algılanan anne-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi” konulu araştırmasında, demokratik anne baba tutumu sergileyen ailelerin, otoriter tutum sergileyen ailelere göre sosyal uyum ve genel uyum düzeyleri yönünden daha elverişli koşullar ortaya koyacağı sonucuna ulaşılmıştır. Örgün (2000) “anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki” konulu çalışmasında, demokratik aile ortamında yetiştirilen çocukların benlik saygıları yüksek çıkarken, otoriter ve koruyucu-istekçi aile ortamında yetişen çocukların benlik saygıları düşük çıkmıştır. Torucu (1990) “gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve ana- baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp karşılaştırılması” konulu araştırmasında ise, demokratik tutumun benlik saygısını olumlu etkilediği, fakat otoriter tutum ve ilgisiz tutumun ise benlik saygısını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre algılanan anne-baba tutumlarının alt boyutları ile depresyon düzeyi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, algılanan anne-baba tutumlarının tüm alt boyutlarıyla ilişkisi anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre anne-babanın sergilemiş olduğu demokratik tutum arttıkça öğrencinin depresyon düzeyi azalmakta, ancak koruyucu-istekçi ve otoriter tutum artığında ise öğrencinin depresyon düzeyi artmaktadır.

Ceral ve Dağ (2005) “ergenlerde algılanan anne baba tutumlarına bağlı benlik saygısı depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları” üzerine yaptıkları araştırmada, demokratik tutum sergileyen ailelerin çocukları, otoriter ve ihmalkar olan ailelerin çocuklarına göre daha az psikolojik belirti gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Sarper (2001) tarafından yapılan çalışmada, aile içi ilişkiler çocuğun beden ve ruh sağlığı için büyük önemi vardır. çocuğun aile ilişkilerinin sağlıklı olması, çocuğun ruh ve beden sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencinin benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, benlik saygısı ile depresyon düzeyi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre benlik saygısı arttıkça öğrencinin depresyon düzeyi azalmaktadır.

Maşrabacı (1994) “hacettepe üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi” konulu çalışmasında, depresyon ve somatizasyon belirtilerin az olduğu durumlarda benlik saygısının yüksek olduğunu görmüştür.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin cinsiyetleri açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-babalarının alt boyutlarından olan demokratik ve koruyucu istekçi tutum ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan otoriter tutum erkeklerin lehine farklılık anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle erkek öğrenciler kız öğrencilere göre ebeveynlerinin tutumlarını daha otoriter algılamaktadırlar.

Sertelin (2003) “aile tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi” adlı çalışmasında, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre ailelerini daha koruyucu istekçi algılamışlardır. Doğan (2006) “genel lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi” adlı çalışmasında, kızların roller işlevini erkeklere göre daha sağlıklı algıladıkları, davranış kontrolü işlevini ise daha sağlıklı algıladıkları bulunmuştur. Yılmaz (2009) “anne baba tutumları ile kararsızlık düzeyleri arasındaki ilişki” adlı araştırmasında, kız öğrencilerin anne baba tutumlarını, erkek öğrencilere göre daha demokratik algıladığı, erkek öğrenciler ise anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha otoriter ve koruyucu-istekçi algıladığı sonucuna ulaşmıştır. Zengin (2008) “anne baba tutumları ile adolesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmasında, erkek öğrencilerin 3 alt boyutta da anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla olduğunu bulmuştur. Ünüvan (2007) “lise öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumları ile kendine saygı düzeylerinin incelenmesi” adlı çalışmasında, kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (demokratik, koruyucu-istekçi, otoriter) arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Araştırma bulgularına göre annenin eğitim düzeyi açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan otoriter tutum ile annenin eğitim düzeyi arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum ve koruyucu-istekçi tutum ile annenin eğitim düzeyi arasında farklılık anlamlı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda annesinin eğitim düzeyi; lise, üniversite ve üstü olan öğrencilerin, annesi herhangi bir okul mezunu olmayan ve ortaokul mezunu olanlara göre ebeveynlerinin tutumunu daha demokratik algılamaktadırlar. Ayrıca annesi lise mezunu olan öğrencilerin, annesi herhangi bir okul mezunu olmayanlara göre ebeveynlerinin tutumunu daha az koruyucu-istekçi tutum algıladıkları söylenebilir.

Durmuş (2006) “3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi” adlı çalışmada, anne eğitimi üniversite mezunu olanların ilköğretim mezunu olanlarına göre çocuklarına daha az koruyucu-istekçi tutum sergilediğini belirtmiştir. Sertelin (2003) tarafından yapılan çalışmada, annenin eğitim düzeyi ile anne-baba tutumu arasındaki ilişkiyi anlamlı bulmuştur. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğa gösterilen demokratik tutum da yükselmektedir. Demokratik tutumları en yüksek olan anneler üniversite mezunu olanlardır. Yılmaz (2007) “anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi” konulu çalışmada ise annenin eğitim düzeyi yükseldikçe annenin ilgi ve kabul etme tutumu eğilimleri artmaktadır.

Araştırma bulgularına göre babanın eğitim düzeyi açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının tüm alt boyutları ile babanın eğitim düzeyi arasında farklılık anlamlı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda babanın eğitim düzeyi; herhangi bir okul mezunu olmayan öğrencilerin, babası herhangi bir okul mezunu olanlara göre ebeveynlerinin tutumunu daha az demokratik algılamaktadır. Babasının eğitim düzeyi; ilköğretim mezunu olan öğrenciler, babası; ortaokul, lise ve üniversite ve üstü olanlara göre ebeveyninin tutumunu daha koruyucu-istekçi algılamaktadır. Babasının eğitim düzeyi, herhangi bir okuldan mezun olmayan öğrencilerin; babası ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite ve üstü olanlara göre ebeveyninin tutumunu daha otoriter algılamaktadır.

Yılmaz'ın (2007) yaptığı çalışmada, babanın eğitim düzeyi yükseldikçe babanın ilgi-kabul etme ve psikolojik özerklik tutum eğilimi artmaktadır. Zengin

(2008) tarafından yapılan “anne baba tutumları ile adolesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı araştırmaya göre babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrenciler anne babalarını daha fazla demokratik algılamaktadırlar. Tosuntaş’ın (2006) “ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki” adlı çalışmasında, baba eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal becerileri olumlu yönde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre kardeş sayısı açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum ve otoriter tutum ile kardeş sayısı arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi tutum ile kardeş sayısı arasında farklılık anlamlı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda kardeş sayısı; 4 ve üstü olan öğrencilerin, kardeş sayısı 2 olanlara göre ebeveynlerinin tutumunu daha koruyucu-istekçi algıladıkları görülmüştür.

Bu konuda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, Sertelin (2003) anne tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan çocukların kardeş sayısı arasındaki ilişkiyi anlamlı bulmuştur. Kardeş sayısının artmasıyla anne aşırı koruyucu tutum sergilemektedir. Gökçedağ (2001) “lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne-baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması” çalışmasında, çocuk sayısı fazla olan ailelerde otoriter tutum sergileme oranının arttığını bulmuştur.

Araştırma bulgularına göre gelir düzeyi açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının tüm alt boyutlarında farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Literatürde benzer yönde sonuçlar vardır. Aktaş (2011)’in “9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi” konulu araştırmasında, anne-baba tutumlarının alt boyutları ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Demiriz ve ark. (2007) tarafından yapılan “alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi” adlı çalışmada, koruyucu-istekçi ve otoriter tutum arasında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, demokratik boyutunda fark, sadece gelir düzeyi alt grupta olanlarda fark anlamlı bulunmuştur. Gelir düzeyi alt grupta olan ailelerde anne daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uygulamaktadır.

Araştırma bulgularına göre ebeveynin hayatta olup-olmaması açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi ve otoriter tutum ile ebeveynin hayatta olup-olmaması arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum ile ebeveynin hayatta olup-olmaması arasında farklılık anlamlı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda her iki ebeveyni sağ olan öğrenciler, ebeveynlerinden en az birisini kaybedenlere göre anne-babasının tutumunu daha demokratik algılamaktadırlar.

Yavuz (2009) “ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmada, anne veya babasından birini kaybetmiş öğrenciler, anne ve babası beraber yaşayan öğrencilere göre şiddeti daha fazla benimsediklerini belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre anne-babanın medeni durumu açısından anne-baba tutumları değerlendirildiğinde, anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan koruyucu-istekçi ve otoriter tutum ile anne-babanın medeni durumu arasında farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ancak anne-baba tutumlarının alt boyutlarından olan demokratik tutum ile anne-babanın medeni durumu arasında farklılık anlamlı bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda anne-babası evli olan öğrenciler, anne babası boşanmış olan öğrencilere göre anne-babasının tutumunu daha demokratik algıladıkları söylenebilir.

Hatun’un (2012) “anne babası boşanmış ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin algıladıkları aile işlevlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi” üzerine yaptığı çalışmada, annesinin tutumunu baskıcı-otoriter ve aşırı koruyucu tanımlayan çocuklarının, güven verici-destekleyici tanımlayanlara göre ailenin problem çözme ve iletişim rollerini daha sağlıklı algıladıkları ortaya çıkmıştır. Mack (2001) tarafından yapılan çalışmada, anne babası ayrı yaşayan çocukların ileride yaşayacağı aile sorunları, anne-babası boşanmamış olanlara göre daha fazla olmaktadır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Rehber öğretmenlerin okullarda velilere yönelik anne-baba tutumları konusunda seminer vermelidir. Belediyeler, öğrencinin yaş seviyesini dikkate alarak öğrenci velilerine, uzman kişiler tarafından anne-baba tutumları hakkında eğitim seminerleri verdirmelidir. Bu çalışmalar anne-baba okulu adı altında 10-12 hafta şeklinde daha kapsamlı da düzenlenebilir.
2. Benlik saygısı düşük olan öğrencilerin depresyon düzeyleri yüksek olduğundan yola çıkarak, öğrencilerin -özellikle ergenlik döneminde- depresyona girmemeleri için aileler bilgilendirilmeli ve ailelere öğrencilere yaklaşımları konusunda iletişim seminerleri verilmelidir.
3. Eğitim düzeyleri yüksek olan ailelerde algılanan tutum daha demokratik olduğundan Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve kaymakamlıkların kendi bölgelerinde okuma yazma kursları daha fazla açmaları gerekir.
4. Araştırma bulgularına göre verilecek seminerlerde çocuk sayısı fazla olan ailelere öncelik tanınmalıdır.
5. Rehber öğretmenler, ailelerle birebir görüşerek anne-baba tutumunun çocuğa nasıl yansıdığı ve çocukta ileride nasıl bir etki edeceği konusunda bilgilendirme etkinlikleri düzenlemelidir.
6. Öğrencilerin benlik saygısını artırmak için 8-10 hafta sürecek grup çalışmaları okulda rehber öğretmen tarafından yapılabilir. Ayrıca bu grup çalışmaları belediyeler tarafından uzman kişilere de yaptırılabilir. Bu grup çalışmalarının hazırlanmasında üniversitelerden yardım alınabilir.
7. Öğretmenler, rehber öğretmenler ve idarecilerin çocukların aile ortamlarını ve yaşam koşullarını daha iyi tanıyabilmeleri için ev ziyaretleri yapmalıdır.
8. Ebeveyninden birini kaybetmiş çocuğun geride kalan anne veya babasına, çocuğa daha demokratik yaklaşılabilmesi için rehber öğretmen tarafından bilgilendirme yapılmalıdır.
9. Araştırma bulgularına göre boşanmış ailede demokratik tutum daha az görülmektedir. Bundan dolayı boşanmış dahi olsalar çocuğun geleceği ve

kişiliğinin oturması için anne-baba, çocuklarına daha demokratik yaklaşabilmeleri için ayrıca bilgilendirilmelidirler.

10. Rehber öğretmenler ve idareciler, anne-baba tutumları, benlik saygısı ve depresyon konuları hakkında seminer, tiyatro, sinema vb. etkinlikleri veliyle paylaşmak için velilere mesaj ve mail yoluyla bilgilendirme yapmaları gerekir. Ayrıca bu konularla ilgili hazırlanacak dökümanlar okulun web sitesine yüklenip ayrıca ailelere de gönderilebilir.
11. Anne-babaların çocuklarıyla nitelikli ilişkiler geliştirmeleri, kişilik gelişimlerine katkıda bulunmaları ve özellikle ergenlik döneminde çocuklarının sağlıklı bir ruh durumunda olmalarını desteklemek için anne-baba adaylarından başlamak üzere tüm ebeveynlere çocuk psikolojisi, ergenlik dönemi, ruh sağlığını koruma, kişilik gelişimi gibi konularda bilgilendirme çalışmalarının; Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, belediyeler, Halk Eğitim Merkezleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmalıdır.
12. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, evlenecek çiftlere aile içi iletişim ve Çocuk gelişimi vb. konularda seminerler vermelidir.
13. Rehberlik ve Araştırma Merkezi okullarla, belediye ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordineyi sağlayıp ihtiyaca göre seminerler düzenlemeli veya düzenlettirmelidir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma ortaokul öğrencilerine yapılmıştır. Benzer bir araştırma ilkokul ve lise öğrencileriyle de yapılabilir.
2. Bu araştırma İstanbul ili Fatih ilçesinde yapılmıştır. Benzer bir çalışma daha geniş bir evreni kapsayacak şekilde de yapılabilir.
3. Bu araştırma nitel araştırmalarla desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akın, Aykut. *Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıları Üzerine Etkisi (Bursa İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, 2009.
- Aktaş, Seniye. *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011.
- Alisinaoğlu, Fatma. *Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2003:97-106.
- Altinköprü, Tuncel. *Şahsiyet Analizi*. İstanbul: Hayat Yayınları, 2005.
- Arslan, Özkan ve Özen, Ayşe. *Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. TSK. Koruyucu Hekimlik Bülteni. 7(1). 2008: 53-58.
- Aydın, Betül. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, 1997.
- Aydın, Orhan. *Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 1987.
- Baldwin, Alfred. L. *Behaviour and Development Childhood*. 2. Edition. The Diyder Pres. NewYork, 1995.
- Baltaş, Acar. *Eğitim Başarısını Yükseltmede, Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü: Ana-baba okulu* (10. Baskı). İstanbul: Remzi kitapevi, 2003.
- Başar, Hüseyin. *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Önder Yayınevi, 1999.

- Baysal, Ayşe C. *Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar*. İstanbul: Yalçın Ofset Matbaası, 1981.
- Beck, Aaron.T. & Alford, Brad.A. *Depression: Causes and Treatment* (2nd) edit, Philadelphia: University of Pennsylvania Pres, 2009.
- Bilal, Gülден. *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara, 1984.
- Ceral, Sinem ve Dağ, İhsan. *Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı Depresiflik ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları*. Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3p) Dergisi. 13 (4) 2005:233-241
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan İnsana*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi. 1991
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları* (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996
- Çağlar Gülsüm A. *Kekemelerde Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1993.
- Çuhadaroğlu, Füsün. *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, 1986.
- Dalgas, Pellis. *Effects of a Self-Esteem Intervention Program on School Age Children*. Pediatric Nursing. Sayı 32 (4), 2006:341-348
- Damon, William and Hart, Daniel. *Self-Understanding In Childhood And Adolecense*, Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Demiriz, Serap ve Öğretir, Dilek Ayşe. *Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 15 (1), 2007: 105-122
- Doğan, Melike. *Genel Lise Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin ve Denetim Odaklarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2006.
- DSM- IV (*The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-4*): *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, 4. Baskı, 1995

- Durmuş, Reyhan. *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Ekşi, Aysel. *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1990.
- Ekşi, Aysel. *Gözden Geçirme: Beş Kitada Genç Sorunları*. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi. 10 (2). 2003:78-87.
- Ekşi, Halil. *Karakter Eğitimi: Anne Babalar için Stratejiler: Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları, 2010: 205-220
- Eldeleklioğlu, Jale. *Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 1996
- Eldeleklioğlu, Jale. *Çocuklarda Özgüven Gelişimi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (2). 2004: 111-12.
- Eripek, Süleyman. *Kuramsal Açından Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 15 (2). 1982.
- Erözkan, Atılğan. *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları*. İlköğretim Online, 8 (2), 2009:334-345
- Felson, Richard B. ve Zielinski, Mary A. *Children's Self-Esteem and Parental Support*. Journal of Marriage and the Family. 51 (3), 1989:727-735.
- Geçtan, Engin. *Psikanaliz ve Sonrası* (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000a.
- Geçtan, Engin. *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (15. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000b.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji*. (Edit: Cemal Güzel ve Hüseyin Özel), Ankara: Ayraç Yayınevi, 2000.
- Gökçedag, Sevda. *Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2001.

- Güleç, Cengiz. *Psikiyatrinin ABC'si: Ruhsal Bozukluklar, Tanısı ve Tedavisi*. İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 1999.
- Hatun, Osman. *Anne Babası Boşanmış İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İşlevlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. İstanbul ili (Fatih İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012
- Hotaman, Davut. *Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Tutumları le Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995
- Hovey, Joseph. D. *Acculturative Stress, Depression, And Suicidal Ideation In Mexican Immigrants*. Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 6 (2), 2000: 134-151.
- İnceoğlu, Metin. *Tutum-Algı-iletişim*. Ankara: İmaj Yayınevi, 2000.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. *Yeni İnsan ve İnsanlar* (10. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi, 1999.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Kaplan, Aylin. *Öfke Yönetimi Becerileri Programının İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin saldırganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2007
- Karaduman, Dilek. *Dikkat Toplama Eğitim Programının İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Dikkat Toplama Düzeyi, Benlik Algısı Ve Başarı Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Kesici, Şahin. *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2002.

- Kılıçaslan, Ayşegül. *Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne-Baba yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- Kim, Young-H0. Correlation Of Mental Health Problems With Psychological Constructs In Adolescence: Final Results From A 2-Year Study. *The International Journal Of Nursing Studies*, 40, 2003:115-124
- Köknel, Özcan. *Gencin Toplumsallaşması: Aile ve Çocuk*. Sayı:1, 1981: 65-73.
- Köknel, Özcan. *Kültür ve Gençlik Sorunları: Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne-Baba Tutumları* (2.Baskı). İstanbul: Timaş yayınları, 2010: 41-93
- Kulaksızoğlu, Adnan. *Ergenlik Psikolojisi* (5.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
- Kulaksızoğlu, Adnan. Ergenin Temel Gelişim Özellikleri: *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne-Baba Tutumları* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları, 2010: 93-125
- Kuzgun, Yıldız. *Ana-Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara, 1972.
- Kuzgun, Yıldız. *Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının Tercih Edilen Meslek Kavramı ile İlgisi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16(1), 1983: 1-9.
- Kuzgun, Yıldız ve Eldeleklioğlu, Jale. *Anne-Baba Tutumları Ölçeği*. Edit: Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı: *PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın dağıtım, 2005.
- Mack, Kristin Y. *Childhood Family Disruptions and Adult Well-Being: The Differential Effects of Divorce and Parental Death*. *Death Studies*, 25 (5), 2001: 419-443
- Maşrabacı, S, Tülay. *Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 1994.
- Navaro, Leyla. *Çocuklarla İletişim Nasıl Kurulur?: Ana Baba okulu* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003:133-145
- Nelson-Jones, Richard. *Danışma Psikolojisi Kuramları* (edit: Füsün Akkoyun) Cassell educational limited, 1982.

- Onur, Bekir. *Gelişim Psikolojisi*, Ankara: Varlık Yayınları, 1986.
- Onur, Bekir. *Ergenlik Psikolojisi* (2.Baskı). Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık, 1987
- Örgün, Selda K. *Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- Öy, Belma. *Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Türk Psikiyatri Dergisi*, 2, 1991:132-136.
- Öy, Belma. *Çocuk ve Ergenlerde Depresyon Epidemiyolojisi ve Risk Etkenleri: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2(1), 1995:40-45
- Özgüven, E. İbrahim. *Ailede İletişim ve Yasam*. Ankara: PDREM Yayınları, 2001.
- Özkan, Azmi. *İçimdeki Ben*. Ankara: Pozitif Gelişim Yayınları, 2006.
- Özügurlu, Kurban. Karı-Koca İlişkilerinden Doğan Sorunlar: *Ana Baba Okulu* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003:201-219.
- Parker, Gordon and Roy, Kay. *Adolescent Depression: A Review*. N Z J Psychiatry 2001; 35:572.
- Plummer, M. Deborah. *Benlik Saygısı Çocuklarda Nasıl Geliştirilir?* (Çev: Emel Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2011.
- Pope, Alice.M. and McHale,Suzan.M. *Self-Esteem Enhancement with Children and Adolescent*. New York: Pergamon Press, 1988.
- Rosenberg, Morris. *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton:Princeton University Press, 1965.
- Rosenberg, Morris. *Conceiving the self*. New York: Basic Books, 1979.
- Sargın, Nurten. *Çocuklarda Ruh Sağlığı*, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2001.
- Sarper, Nilgün. *Yetiştirme Yurdunda Yetişen Çocuklar İle Anne-Baba Yanında Yetişen Çocukların Denetim Odaklarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2001.

- Sertelin, Çare. *Aile Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.
- Şimşek, Aslı. Duygusal Zekânın, Ana-Baba Tutumunun ve Doğum Sırasının Tercih Edilen Liderlik Tarzına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006.
- Tan, Hasan. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul. Milli Eğitim Basımevi, 1995.
- Tatoğlu, Nilüfer, Ocakçı Ayşe ve Öztürk Özlem. *Zonguldak İl Merkezinde 15-17 Yaş Grubu Genel Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi*. 50. Milli Pediatri Kongresinin Poster ve Sözel Bildirileri: Türkiye Milli Pediatri Derneği. Antalya: 2006.
- Tavsancıl, Ezel. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2005.
- Tegin, Buket. *Üniversite Öğrencilerinin Atılgan Davranış ve Eğilimlerinin Cinsiyet ve Fakülte Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Psikoloji Dergisi 7(25), 1990.
- Tola, Durdu. *İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Ahlaki Yargı İle Ana-baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.
- Torucu, Belgin K. *13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana- Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990.
- Tosuntaş, Fatma. *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Sosyal Beceri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Tufan Enver ve Güdek Bahar. *Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (1), 2008: 25-40.
- Türk Dil Kurumu [TDK], “Aile”: <http://tdkterim.gov.tr/bts> web adresinden 10.11.2012 tarihinde edinilmiştir. 2012.

- Uzuner, Yıldız. *Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu: Ailede Ruh Sağlığı* (ed. Y.Uzuner). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2003: 45-56
- Ülküer, Nurper. S. ve Buz, Serap. *5-6 Yaş Çocukları Ana-Babalarının Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri*. Eğitim ve Bilim Dergisi. Say.69, 1988.
- Ünüvan, Ayşe. *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları ile Kendine Saygı Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2007.
- Yavuz, Nesim. *İlköğretim 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1990
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.
- Yavuzer, Haluk. *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994.
- Yavuzer Haluk. *Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu* (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
- Yavuzer, Haluk. *Yaygın Anne-Baba Tutumları: Ana Baba okulu* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003:115-133
- Yavuzer, Haluk. *Yaygın Anne-Baba Tutumları: Çocuk Ve Ergen Eğitiminde Anne-Baba Tutumları* (2.Baskı). İstanbul: Timaş yayınları, 2010: 11-41
- Yavuzer, Haluk. *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.
- Yılmaz, Aytekin. *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları İle Kararsızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- Yılmaz, Yasemin. *Anne baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2007.
- Yörükoğlu, Atalay. *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987.

Yörükoğlu, Atalay. *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım, 1989.

Zengin, Esra. *Anne Baba Tutumları İle Adolesan Saldırđanlıđı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2008.

EKLER

EK-1 ANKET İZİNİ

EK-2 KİŞİSEL BİLGİ FORMU (KBF)

EK-3 ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

EK-4 BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

EK-5 ÇOCUKLAR İÇİN DEPRESYON ÖLÇEĞİ

EK-6 ÖZGEÇMİŞ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.14.00-020-/ 157453
Konu : Anket (Evren ERSOY)

28/11/2012

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi :** a) Fatih Üniversitesinin 09.11.2012 gün ve 1229 sayılı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07.03.2012 tarihli ve 3616 sayılı ve 2012/13 No'lu Genelgesi.
c) Millî Eğitim Komisyonununun 27.11.2012 tarihli tutanağı.

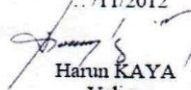
Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Evren ERSOY'un "Ortaokul Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Benlik Saygısı ve Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezine dair, Anket çalışmasını ilimiz Fatih İlçesinde bulunan ekli listede belirtilen okullarda, Kişisel Bilgi Formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği, Depresyon ölçeği uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüze incelenmiştir.

Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Evren ERSOY'un söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, Eğitim ve Öğretimi aksatmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Zeynel Abidin POLAT
Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
.../11/2012

Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

5070 Sayılı Kanuna Göre HARUN KAYA tarafından 44510566835921154 SeriNo.lu Sertifika ile 28.11.2012 16:48:43 Tarihinde Elektronik Olarak İmzalanmıştır.
NOT: Verilecek cevaplarda tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meb.gov.tr
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-1 Alı Cad. No:13 Çağaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 239, Faks: 212 520 05 64 Şb.Md.: 212 511 16 65

EK-2

KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

Değerli Öğrenciler;

Bu araştırma, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda tez çalışması için yapılmıştır.

Sorular dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ankete katılacak olanların kişisel bilgilerini içerir. İkinci bölüm " Anne-Baba Tutum Ölçeği " ile ilgili soruları, üçüncü bölüm "Benlik Saygısı Ölçeği" ile ilgili soruları ve dördüncü bölüm de " Depresyon Ölçeği" sorularını içermektedir.

Sizden beklenen, görüşlerinize uyan seçeneklere "X" işareti koymanız ve soruların hepsini yanıtlamanızdır.

Bu bilimsel çalışmaya olan katkınız ve içtenlikle verdiğiniz yanıtlar için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Evren ERSOY
Fatih Üniversitesi
Yüksek Lisans
Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz

Erkek Kadın

2. Anne ve babanızın evlilik durumu?

Evliler Boşandılar Boşanmadılar fakat ayrı yaşıyorlar

3. Annenin Eğitim Düzeyi

Okur yazar değil Okur yazar İlkokul
 Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans ve Üzeri

4. Babanın Eğitim Düzeyi

Okur yazar değil Okur yazar İlkokul
 Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans ve Üzeri

5. Anne ve babanız hayatta mı?

Annem ve babam sağ Annem ve babam öldü

Sadece annem öldü Sadece babam öldü

6. Kaç kardeşiniz?

Tek çocuğum 2 kardeşiz 3 kardeşiz 4 ve/veya daha fazla kardeşiz

7. Ailenizin maddi gelirini düşündüğünüzde, aşağıdaki gelir gurubundan hangisi size uygundur?

Düşük Ortanın Altı Orta Ortanın üstü Yüksek

EK-3**ANA-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ)**

Size ana babalarının çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

1. Hiç uygun değil 2.Çok az uygun 3.Kısmen uygun 4.Oldukça uygun 5.Tamamen uygun

1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarımı görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4	Her zaman basıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir	1	2	3	4	5
6	Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı	1	2	3	4	5
7	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi	1	2	3	4	5
9	Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister	1	2	3	4	5
11	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranmıştır.	1	2	3	4	5
13	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar	1	2	3	4	5
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5

21	Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır parka sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24	Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırırdı	1	2	3	4	5
25	Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5
27	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5
28	Her zaman, her iste kusursuz olmam gerektiği inancındadır	1	2	3	4	5
29	Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancımı aşmıştır	1	2	3	4	5
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34	İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem	1	2	3	4	5
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EK-4**ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ (RBSÖ)**

Aşağıdaki maddeler kendiniz hakkında ne düşünüp genel olarak ne hissettiğinize ilişkin olarak hazırlanmıştır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyun ve kendiniz hakkında nasıl hissettiğinizi maddelerin karşısındaki “Hiç katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Katılıyorum” ve “Tamamen katılıyorum” seçeneklerinden uygun olan birine (X) işareti koyarak belirtin.

Sıra No	Sorular	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum	()	()	()	()
2	Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()
3	Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim	()	()	()	()
4	Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	()	()	()	()
5	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	()	()	()	()
6	Kendime karşı olumlu bir tutum içerisindeyim.	()	()	()	()
7	Genel olarak kendimden memnunum.	()	()	()	()
8	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	()	()	()	()
9	Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	()	()	()	()
10	Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.	()	()	()	()

EK-5

ÇOCUKLAR İÇİN DEPRESYON ÖLÇEĞİ (ÇDÖ)

Aşağıda gruplar halinde bazı cümleler yazılıdır. Her gruptaki cümleleri dikkatlice okuyunuz. Her grup içinden, bugün de dahil olmak üzere, son iki haftadır yaşadıklarınızı en iyi şekilde tanımlayan cümleyi seçip, yanındaki numarayı daire içine alınız.

A 0.Kendimi arada sırada üzgün hissederim

1. Kendimi sık sık üzgün hissederim.
- 2.Kendimi her zaman üzgün hissederim.

B 0.İşlerim hiçbir zaman yolunda gitmeyecek.

- 1.İşlerimin yolunda gidip gitmeyeceğinden emin değilim.
- 2.İşlerim yolunda gidecek.

C 0.İşlerimin çoğunu doğru yaparım.

- 1.İşlerimin çoğunu yanlış yaparım.
- 2.Herşeyi yanlış yaparım.

D 0.Bir çok şeyden hoşlanırım.

- 1.Bazı şeylerden hoşlanırım.
- 2.Hiçbir şeyden hoşlanmam.

E 0.Her zaman kötü bir çocuğum.

- 1.Çoğu zaman kötü bir çocuğum.
- 2.Arada sırada kötü bir çocuğum.

F 0.Arada sırada başıma kötü bir şeylerin geleceğini düşünürüm.

- 1.Sık sık başıma kötü şeylerin geleceğinden endişelenirim.
- 2.Başıma çok kötü şeylerin geleceğinden eminim.

G 0.Kendimden nefret ederim.

- 1.Kendimi beğenmem.
- 2.Kendimi beğenirim.

H 0.Bütün kötü şeyler benim hatam

- 1.Kötü şeylerin bazıları benim hatam.
- 2.Kötü şeyler genellikle benim hatam değil.

I 0.Kendimi öldürmeyi düşünmem.

- 1.Kendimi öldürmeyi düşünürüm ama yapamam.
- 2.Kendimi öldürmeyi düşünüyorum.

İ 0.Her gün içimden ağlamak gelir.

- 1.Birçok günler içimden ağlamak gelir.
- 2.Arada sırada içimden ağlamak gelir.

J 0.Her şey her zaman beni sıkar.

- 1.Her şey sık sık beni sıkar.
- 2.Her şey arada sırada beni sıkar.

K 0.İnsanlarla beraber olmaktan hoşlanırım.

1. Çoğu zaman insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.
2. Hiçbir zaman insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.

L 0.Her hangi bir şey hakkında karar veremem.

- 1.Her hangi bir şey hakkında karar vermek zor gelir.
- 2.Her hangi bir şey hakkında kolayca karar veririm.

M 0.Güzel / yakışıklı sayılırım.

- 1.Güzel / yakışıklı olmayan yanlarım var.
- 2.Çirkinim.

N 0.Okul ödevlerimi yapmak için her zaman kendimi zorlarım.

- 1.Okul ödevlerimi yapmak için çoğu zaman kendimi zorlarım.
- 2.Okul ödevlerimi yapmak sorun değil.

O 0. Her gece uyumakta zorluk çekerim.

1. Bir çok gece uyumakta zorluk çekerim.
2. Oldukça iyi uyurum.

Ö 0. Arada sırada kendimi yorgun hissederim.

1. Bir çok gün kendimi yorgun hissederim.
2. Her zaman kendimi yorgun hissederim.

P 0. Hemen her gün canım yemek yemek istemez.

1. Çoğu gün canım yemek yemek istemez.
2. Oldukça iyi yemek yerim.

R 0. Ağrı ve sızılardan endişe etmem.

1. Çoğu zaman ağrı ve sızılardan endişe ederim.
2. Her zaman ağrı ve sızılardan endişe ederim.

S 0. Kendimi yalnız hissetmem.

1. Çoğu zaman kendimi yalnız hissederim.
2. Her zaman kendimi yalnız hissederim.

Ş 0. Okuldan hiç hoşlanmam.

1. Arada sırada okuldan hoşlanırım.
2. Çoğu zaman okuldan hoşlanırım.

T 0. Birçok arkadaşım var.

1. Birkaç arkadaşım var ama daha fazla olmasını isterdim.
2. Hiç arkadaşım yok.

U 0. Okul başarımlı iyi.

1. Okul başarımlı eskisi kadar iyi değil.
2. Eskiden iyi olduğum derslerden çok başarısızım.

Ü 0.Hiçbir zaman diğer çocuklar kadar iyi olamıyorum.

- 1.Eğer istersem diğer çocuklar kadar iyi olurum.
- 2.Diğer çocuklar gibi iyiyim.

V 0.Kimse beni sevmez.

- 1.Beni seven insanların olup olmadığından emin değilim.
- 2.Beni seven insanların olduğundan eminim.

Y 0.Bana söyleneni genellikle yaparım.

- 1.Bana söyleneni çoğu zaman yaparım.
- 2.Bana söyleneni hiçbir zaman yapmam.

Z 0.İnsanlarla iyi geçinirim.

- 1.İnsanlarla sık sık kavga ederim.
- 2.İnsanlarla her zaman kavga ederim.

EK-6

ÖZGEÇMİŞ

Evren ERSOY

Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi : 29.09.1980

Doğum Yeri : Bursa

Medeni Durumu: Evli ve bir çocuk sahibi

Eğitim

1994–1997 Trabzon İmam Hatip Ortaokulu

1997–2000 Trabzon İmam Hatip Lisesi

2001–2005 Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

2011–2012 Fatih Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı

Çalıştığı Kurumlar

2006-2009 Bahçelievler-Şirinevler İlköğretim Okulu

2009-2012 Fatih- Çapa İlkokulu (Devam ediyor)

İletişim Bilgileri

E-posta: ersoyevren2005@hotmail.com

Tel: 0 505 496 8001